

Votaziun federala dals 27 da settember 1992

Explicaziuns dal cussegl federal

Da tge sa tracti?

Nova lingia da viafier tras las Alps (NEAT)

En l'interess da l'ambient e da nossa economia, duain novs tunnels da basa tras il Gottard ed il Lötschberg scursanir ils temps da viadi da la viafier e permetter da transferir sin la viafier il traffic da rauba da transit.

Explicaziuns p. 2 en fin 9

Revisiun da la lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls

L'activitad parlamentara duai vegnir organisada a moda pli efficazia, ed il parlament duai sa participar dapli a la politica exteriora.

Explicaziuns p. 10 en fin 14

Revisiun da la lescha d'indemnisaziun

L'indemnisaziun dals deputads al cussegl nazional ed al cussegl dals stadis duai vegnir adattada a lur chargia da lavur pli gronda.

Explicaziuns p. 10/11 e 15 en fin 19

Lescha d'infrastructura

Ils commembers dal parlament duain pudair employar ina collavuratura u in collavuratur personal.

Explicaziuns p. 10/11 e 15 en fin 19

Revisiun da la lescha davart las taxas da bul

Ses intent è da megliar la competitivitad internaziunala da las bancas e societads da finanzas svizras.

Explicaziuns p. 20 en fin 25

Dretg funsil puril

Ils purs duain avair meglras premissas per acquistar terren e pudair segirar qua tras lur existenza.

**Explicaziuns p. 26 en fin 31
p. 32 en fin 79**

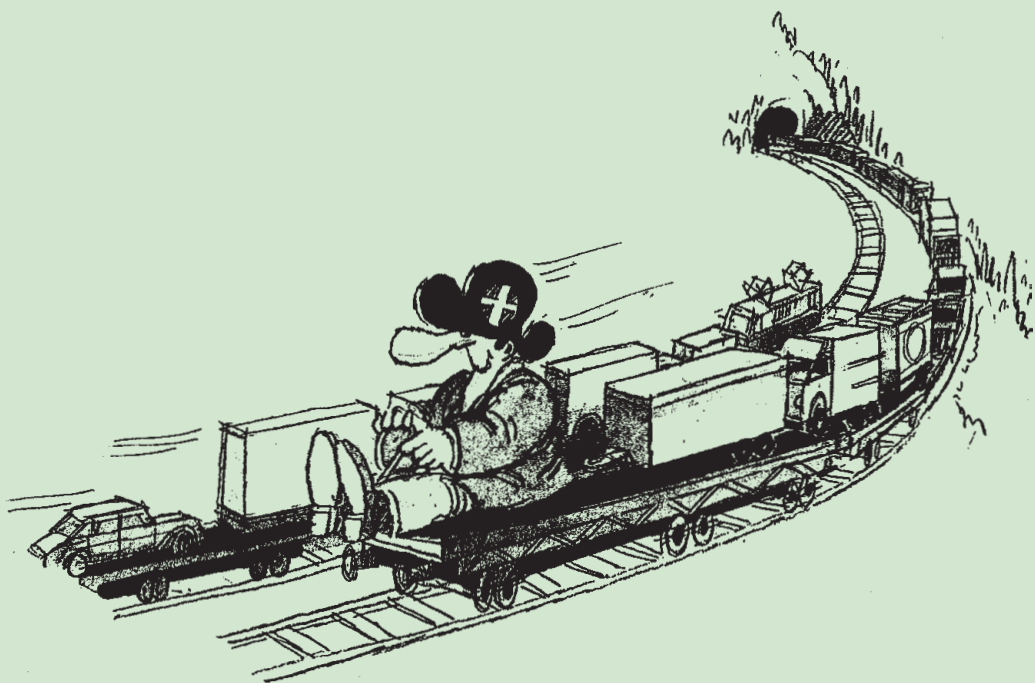
Ils texts da la votaziun:

Emprima proposta:

Conclus federal davart la construcziun d'ina viafier svizra tras las Alps, NEAT

(Conclus davart il transit da las Alps)

Il puncts principals

Reanimar il traffic cun la viafier

Cun la construcziun dal tunnel dal Son Gottard avant 100 onns ha la Svizra prestà in'ovra da pionier. Qua tras è noss pajais sa collià a la rait da viafier europeica, quai ch'ha contribuì essenzialmain a noss bainstar economic.

Ma alura è la viafier vegnida negligida bler memia ditg. Pir la lingia dubla dal Lötschberg ed il project «Tren 2000» han purtà meglieraziuns essenzialas. Quai na tanscha dentant betg per realisar las viafiers dal futur. Uss è ina nov'ovra da pionier necessaria. Perquai èn las chombras federalas sa decididas cleramain per la construcziun da la NEAT. Quella includa dus tunnels da viafier novs tras il Gottard ed il Lötschberg, lingias d'access e colliaziuns cun l'ost ed il vest da noss pajais.

Las finamiras da la NEAT

La NEAT permetta da transferir sin la viafier la gronda part dal traffic da rauba da transit. A medem temp permetta ella da scursanir per la mesadad il temp da viadi dals trajects nord-sid e da colliar la Svizra a la rait da viafier moderna da l'Europa da damaun. Ella serva damaun a l'ambient ed a l'economia.

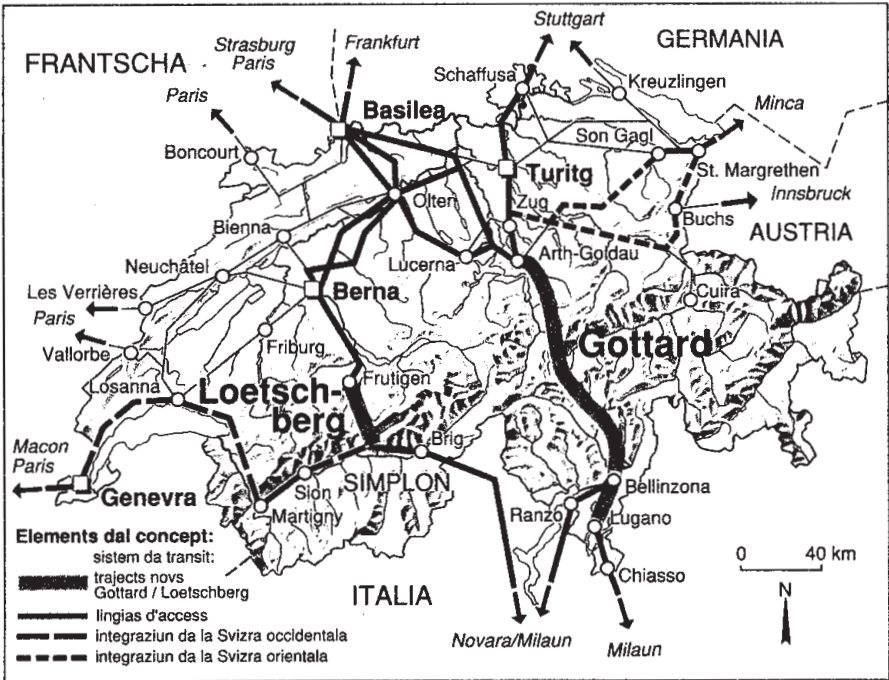
Pertge il referendum?

Per motivs fitg differents han trais comités lantschè in referendum cunter la NEAT. L'emprim comité refusa il project per motivs ecologicis e finanzials, il segund disturbi che la NEAT vegn finanziada parzialmain ord la cassa dals dazis sin carburants, ed il terz pretenda ina lingia pli favuraivla en il chantun Uri.

Ponderaziuns dal cussegl federal e dal parlament

Il cussegl federal ed il parlament èn persvas ch'i sa tracta d'in project che resguarda l'ambient. Be/mo la construcziun da la NEAT permetta da transferir il traffic da rauba sin la viafier senza stuair applitgar meds da presiun. Grazia als temps da viadi considerablmain pli curts, augmenta la NEAT l'attractivitat da la viafier sco med da transport favuraivel a l'ambient en cumparegliaziun cun l'auto e l'aviun, ed ella porta era gronds avantatgs als viagiaturs. Sia finanziaziun e rentabilitad a lung termin èn garantidas. Senza la NEAT na pudess la Svizra respectar la cunvegna avantagiusa davart il transit alpin concludida cun la Comunitad europeica. Il success da las tractativas da la Svizra — nagin 'corridor per camiuns da 40 tonnas, mantegniment dal scumond da carrar la notg e la dumengia — vegniss mess en dumonda. In augment dal traffic da camiuns na fiss strusch d'evitar.

Tge è la NEAT?

Il project per la nova lingia da viafier tras las Alps (NEAT) cumpiglia quatter elements:

- Il nov traject che colliescha Arth-Goldau a Lugano cun tunnels da basa tras il Gottard (circa 50 km) e tras il Monte Ceneri (12,6 km).
- Ina lingia da basa tranter la regiun da Frutigen e la vallada dal Rodan (circa 30 km). Quella colliescha a medem temp duas vias naziunalas, cunquai ch'ella è endrizzada per chargiar autos.
- Ina meglra colliaziun da la Svizra occidentala a la rait da viafier euro-

peica. La Svizra vegn averta sur Geneva e Basilea e las colliaziuns tranter questas duas citads, en il Giura, vegnan meglieradas.

- L'integraziun da la Svizra orientala tras la construcziun da lingias novas tranter la regiun da Zug e la regiun dal Lai da Turigo. Plinavant vegnan meglieradas las lingias d'access tranter Son Gagl e la regiun turitgaisa, e la staziun da Cuira vegn renovada. A Sedrun (Surselva) è previs, per avrir il plazzal, da chavar in foss e da meglierar las lingias d'access.

Arguments dals comités da referendum

Trais comités han lantschà in referendum cunter la Nova lingia da viafier tras las Alps (NEAT). Il prim comité ha rimnà radund 38 350 suttascripziuns e refusa la proposta per las raschuns suandantas:

«Stop a la lavina da transit — Na a questa NEAT!

Noss spazi alpin è limità. Las obligaziuns che nus avain sco pajais da transit n'èn betg nunlimitadas. La stretgezza da las valladas alpinas, la spesezza dals abitadis en la planira e la surutilisaziun actuala da la terra cultivada e dal spazi da recreaziun na supportan bler dapli traffic.

In project che surpassa tuttas mesiras. Tenor il cussegl federal pudessan nus transferir sin la rait da viafier existenta trais giadas dapli rauba da transit che oz. Ils dus tunnels novs duain percurer augmentar per sis giadas il traffic da rauba tras las Alps. Ed er il traffic da camiuns vegn a s'augmentar vinavant, malgrà la NEAT. Il cussegl federal discurra dal reminent gia d'in nov program per la construcziun d'autostradas. E quai bain raschunaivel?

In debachel finanziel. Era sin plaun finanziel nun è il project pli raschunaivel. El è surdimensionà e vegn a tragutter var 30 milliardas francs inclus la caraschia ed ils tschains da construcziun. Surpassaments dals custs èn damai da spetgar. As regardai da la fora dal Furca! La construcziun da la NEAT augmentass perquai las taglias/impostas e tarifas da viafier, incitass la VFF da spargnar sin donn e cust dal traffic regional, auzass ils deficits federals pervia da las subvenziuns per transports absurds da la CE.

Per ina politica da transit raschunaivla. In project da NEAT dovra premissas claras:

- Transferiment obligatori da la rauba da transit sin la viafier.
- Quest transit da rauba sto cuvrir sez ils custs ch'el chaschuna.

Cura che questas premissas èn ademplidas, pon ins discutir davart ina nova NEAT redimensiunada e cumpatibla cun l'ambient — sco contribuziun per ina politica da traffic europeica.»

Il segund comité (radund 6600 suttascripziuns) motivescha sia opposiziun sco suonda:

«Il conclus da finanzas concernent la NEAT na suttastat betg al referendum facultativ; il parlament po augmentar da tut temp la participaziun als custs da la NEAT cun daners dal dazi sin carburants, senza ch'il pievel avess la pussaivladad d'exprimer sia voluntad e pretender in referendum.»

Il terz comité (radund 5200 suttascripziuns) argumentescha sco suonda:

«Ils Uranais e las Uranaisas ch'han suttascriet il referendum nun èn da princip cunter la NEAT. Ils interess vitals dal chantun ston dentant vegnir resguardads: Il traffic da chargias grevas sto vegnir transferi sin la viafier, ed il traject elegi duai prender resguard a l'ambient. Quests dus principis na vegnan ademplids da questa proposta da la NEAT. Perquai refusain nus la NEAT en la furma actuala.»

Posiziun dal cussegl federal

Il cussegl federal ed il parlament considereschan la construcziun da la NEAT sco ina pussaivladad per colliar la Svizra a la rait da viafier europeica da damaun, per scursanir il temp da viadi entaifer la Svizra ed impedir che nossas vias vegnan inundadas da chamiuns gronds da 40 tonnas. Il cussegl federal approva quest project impurtant surtut per ils motivs suandants:

Da grond niz per l'entir pajais

La NEAT rinforza nossa posiziun en Europa en il sectur dals transports. Ella ans porta avantatgs considerabels per nossa politica interna e nossa economia. Sia construcziun crescha lavur e gudogn, cunzunt en las regions da muntogna.

La situaziun da noss pajais vegn meglierada. Nossas interpresas daventan pli accessiblas, ed era ils turists profiteschan da las meglras lingias d'access. La Svizra, in pajais da turissem e d'export en il center da l'Europa, dependa da bunas colliaziuns a la rait da transports europeica.

Access a la rait da transports europeica

En noss pajais vischins vegnan fatgs gronds sforzs per far pli attractiva la rait da viafier. La Svizra ha damai tut interess d'avair access a la rait da viafier europeica da damaun — quai che la NEAT ans pussibilitescha. Ella permetta da transferir sin la viafier ina gronda part dal traffic a lungas distanzas, e quai senza pressiuin, grazia als temps da viadi pli curts. Da Turitg vegn ins a cuntanscher Milaun en

duas bunas uras, Paris e Frankfurt en trais, Londra e Roma en strusch tschintg uras e mesa. Da Losanna cuntansch'ins Milaun en duas uras e trais quarts, Marseille en duas uras e mesa e Paris en duas uras e trais quarts.

La rauba da transit tutga sin la viafier

La Svizra è situada amez l'Europa. Ina part considerabla dal transit da rauba nord-sid circulescha perquai tras noss pajais: 85% cun la viafier e 15% sin via. Sche nus vulain che la viafier, che na fa donn a l'ambient, absorbeschia vinavant quest traffic che crescha ad in crescher, duvrain nus la NEAT. Ella permetta da transferir sin la viafier l'entir transit da rauba dal sid e dal nord tras noss pajais. Stuess quest traffic avoir lieu sin via, carrassan 7 a 9 milliuns camiuns ad onn tras la Svizra. Grazia a la NEAT pudessan ils camiuns u lur elements (containers movibels) passar cun il tren tranter las grondas aglomeraziuns dal nord da l'Europa ed ils centers economics da l'Italia, e quai sin trens moderns dal traffic cumbinà che circuleschan cun la medema sveltezza sco in tren direct.

En servetsch da la protecziun da l'ambient

Ils adversaris ord circuls ecologics survesan ch'il tren è in med da transport ordvart favuraivel a l'ambient. Il concept da la NEAT stat pli che tuts auters projects da traffic da quest tschientaner en il servetsch da la protecziun da l'ambient. Las lingias novas van per gronda part tras tunnels, quai che disgtargia ils trajects da muntogna e reducescha damai ils disturbis da canera. Plinavant prevesa il conclus davart il transit alpin mesiras per proteger da la canera era las lingias d'access.

Resguard da las regions pertutgadas

Per ils trajects averts vegn fatg gronda atenziun a las consequenzas sin l'ambient. Cun tschertgar il meglier traject pussaivel e prender las mesiras da construcziun necessarias vegn ins a reducir ad in minimum las consequenzas. Ils chantuns sa participeschon activamain a tut questas decisiuns, per che l'ambient vegnia protegi il meglier pussaivel. Sa chapescha ch'era la NEAT dovra terren sco tut ils auters projects da construcziun. Ma cunquai che la gronda part dals trajects novs da la NEAT van tras tunnels, tanschan 97 ha terren. Quai ch'è franc raschunabel en cumparegliazion cun las radund 2000 ha che vegnan surbajegiadadas mintg'onn en Svizra.

Senza NEAT vias bloccadas

I na dat nagina alternativa realistica a la NEAT, sch'ins na vul acceptar vias bloccadas. Pertge che nus na pudain simplamain scumandar il traffic tranter l'Italia e ses partenaris da la CE al nord. Quai fiss sco sche la CE scumandass a la Svizra il transit da rauba vers ils ports da mar.

Sche nus vulain pia dar dumogn al traffic a moda favuraivla per l'ambient ed evitar ulteriuras bloccadas sin nossas vias, stuain nus transferir il traffic sin la viafier. Ma per far quai sto la purschida satisfar e la rait da viafier sto esser avunda gronda. Persuenter duvrain nus las lingias da basa novas, las qualas ans permettann era d'evitar ch'il traffic privat na vegnia pregiuditgà dal transport da rauba da transit.

Senza la NEAT vegn il contract da transit periclità

Las tractativas da transit cun la CE èn stadas pussaivlas pir tras la decisiun dal parlament da baghegiar la NEAT. Qua tras ha la CE era renunzià a la pretensiun d'in corridor per camiuns da 40 tonnas. Cun la NEAT pudain nus cumprovar er visavi la CE che nus agin. La prioritad dal traffic cumbinà na vegn betg pli contestà ed il princip da la limita da 28 tonnas vegn acceptà. La cunvegna pertutgant il transit garantesch a l'industria da transport l'ac-

cess al martgà intern da la CE. Sch'il project da la NEAT vegniss refusà, perdess era la cunvegna da transit sia valur perquai ch'i mancass in element essenzial dal contract. Fitg probablamain vegniss la Svizra — per mancanza d'alternativas — puspè messa sut squitsch cun in corridor da 40 tonnas.

Nagins impediments per ils transports regionalis

Cuntrarì a las pretensiuns dals adversaris na vegn la NEAT betg a pregiuditgar il traffic regional. Las lingias d'access existentas bastan per augmentar il traffic da persunas e per manar a medem temp ils trens da huckepack e trens regionalis tras il Lötschberg ed il Got-tard. Grazia als credits da program da la confederaziun disponan las viafiers privatas plinavant da meds finanzials che servan al traffic regional.

Meglras colliaziuns, meglras viadi pli curts

Il temp da viadi entaifer la Svizra sa reduceschan considerablamain. Turitg e Lucerna èn be/mo anc ina bun'ura davent da Bellinzona. Da Berna arriv'ins en strusch in'ura a Brig u Leuk ed en main che duas uras al Lago Maggiore. Da Neuchâtel en il Vallais vai alura anc strusch in'ura e trais quarts. Grazia a las meglras colliaziuns cuntansch'ins era pli spert lieus ordaifer las citads e las aglomeraziuns.

Chargia d'autos al Lötschberg

Il tunnel da basa dal Lötschberg rem-plazza l'autostrada dal Rawil che na vegn construida. Tren d'autos effizients collieschan la staziun da chargiar autos Heustrich sper Spiez (N 6) cun la N 9 en la vallada dal Rodan e porschan qua tras als automobilists in'alternativa cumparegliabla en tuts regards al Rawil. Per il Kandertal munta il nov tunnel dentant ina soluziun pli favuraivla a l'ambient, perquai ch'ella distgargia la val dal traffic sin via vers il Vallais.

Custs acceptabels

Per il project da la NEAT ha il parlament accordà in credit da 14,9 mia. francs, quai che correspunda al nivel dals pretschs da 1991. Latiers vegnan ils tschains. Il total dals custs effectivs vegn a depender, sco tar tuts projects da construcziun a lung termin, da la charaschia, dal svilup dals tschains e da la durada da las lavurs.

En servetsch dals automobilists

La NEAT porta era blers avantatgs als automobilists: la chargia dals autos tras il Lötschberg, traffic da rauba cumbinà e circulaziun pli currenta sin via. Perquai ha il parlament decidì da finanziar in quart dals custs cun il dazi sin carburants. Ils ulteriurs trais quarts vegnan cuverts tras emprests da la confederaziun. Cunquai ch'ins sto quintar che las lavurs duran 10 a

15 onns, vegnan las chargias per il martgà da capital repartidas sin plirs onns.

Rentabilitad segirada

Ils meds necessaris vegnan mess a disposiziun a las viasfier en furma d'emprests repajabels entaifer 60 onns a partir da l'avertura da la NEAT. Il quint da rentabilitad che sa basa sin calculaziuns fitg precautas cumprova che la rentabilitad da las investiziuns è segirada a lung termin e che la NEAT è damai era interessanta ord puntg da vista economic.

Nagin project da luxus

Tschertins pretendan che la NEAT saja in project da luxus e ch'in sulet tunnel bastassia. Els na vesan che questa soluziun pretendess lingias d'access supplementaras en regions fitg populas. Cunquai ch'il project da la NEAT prevesa ina repartiziun dal traffic sin duas axas principalas (Gottard e Lötschberg), bastan las lingias existentas e previsas en il rom da «Tren 2000». Las paucas lingias d'access che ston vegnir construidas èn bler pli mudestas, pli favuraivlas a l'ambient e main charas.

Per tut quests motifs recumondan il cussegl federal ed il parlament da dirgea al project da la NEAT.

Tar la segunda, terza e quarta proposta sa tracti da la refurma dal parlament

(modificaziun da la lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls,
modificaziun da la lescha d'indemnisaziun, lescha d'infrastructura)

Il puncts principals

La rolla dal parlament

En noss stadi federal è in incumbensa principala dal parlament da defender ils interess da las burgaisas e dals burgais, d'integrar quests interess en la legislaziun e da survegilar a moda effizienta il cussegl federal e l'administraziun. Quest'incumbensa daventa adina pli pretensiusa e la chargia da lavur dal parlament è creschida considerablamain.

Ina procedura efficazia

Ina modificaziun da la **lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls (2. proposta)** duai render la procedura parlamentara pli efficazia. I sa tracta surtut da rinforzar la participaziun dal parlament a la politica exteriura. Decisiuns impurtantas vegnan prendidas adina dapli en tractativas internaziunalas. Ina meglra participaziun dal parlament a talas discussiuns lubescha era als parlamentararis da far valair meglia il interess da lur pievel electoral. Questa modificaziun da lescha na chaschuna nagins custs supplementars.

Meglras cundiziuns da lavur

Las indemnizaziuns finanzialas ed ils meds auxiliars mess a disposiziun als parlamentararis na tanschan betg pli per exequir conscienziusamain tut las incumbensas d'in mandat parlamentar. Bleras burgaisas e blers burgais na pon perquai betg surpigliar in tal mandat per

motivs finanzials. La modificaziun da la **lescha d'indemnisaziun (3. proposta)** ed ina nova **lescha d'infrastructura (4. proposta)** duain crear las premissas materialas per che noss parlament da milissa possia ademplir vinavant sias incumbensas a moda cuntentaivla. Ils custs supplementars èn ordvart pitschens en il rom dal preventiv da la confederaziun – il gudogn è in parlament representativ ed effizient.

Pertge il referendum?

Cunter questas trais propostas differentas ha in comité pretendi il referendum. El è da l'idea che la revisiun da la lescha d'indemnisaziun e la lescha d'infrastructura effectuassian in «parlament professional». Cunter las singulas midadas da la lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls n'èn enconuschents nagins arguments.

La posiziun dal parlament e dal cussegl federal

Il parlament ed il cussegl federal recumondan d'approvar tuttas trais propostas. Ellas creschan las premissas per che noss parlament da milissa possia ademplir era en avegnir a moda effizienta e cumpetenta ils duairs confidads ad el da las lecturas e dals electurs, quai ch'ina refusa mettes en dumonda. In parlament «bunmartgà» ans custass la finala memia bler.

Segunda proposta:

Modificaziun da la lescha davart la procedura da l'assemblea federala

(Lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls)

Tge porta la proposta?

La lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls regla oravant tut la procedura tranter il cussegl naziunal ed il cussegl dals stadis, e las relaziuns tranter il parlament ed il cussegl federal. Ultra d'intginas adattaziuns plitost tecnicas è da remartgar surtut las midadas da lescha suandantas:

- Il cussegl federal vegn incumbensà en la nova lescha d'infurmar regularmain, a dretg temp ed a moda cumplexiva ils presidents da las chombras e las cumissiuns da la politica exteriura davart svilups en la politica exteriura.

Tar tractativas internaziunalas che pudessan avair influenza sin il dretg svizzer, consultescha il cussegl federal las cumissiuns parlamentaras competentas, avant che fixar u modifitgar las orientaziuns e las directivas dal mandat da consultaziun.

- La procedura d'entelgientscha tranter las duas chombras equivalentas da l'assemblea federala (cussegl naziunal e cussegl dals stadis) vegn simplifitgada. Sch'ellas na pon sa cunvegnir, vegn stabili sunter trais consultaziuns ina conferenza da cunvegna en mintga chombra. Enfin ussa pudeva ina fatschenta vegnir stuschada nunlimitadamain dad ina chombra a l'autra.

- La limitaziun a sis onns dal temp d'uffizi en las cumissiuns parlamentaras permanentas vegn abolida. Ils commembers da las chombras na duain vegnir sfurzads da midar cumissiun, ina giada ch'els èn sa lavurads en bain en ina fatschenta complexa e ch'els pon agir sco partenaris da discussiun competents dals spezialists da l'administraziun federala.

Posiziun dal parlament e dal cussegl federal

L'organisaziun e la procedura parlamentara ston vegnir adattadas a las pretaisas pli grondas. Il cussegl federal sustegna perquai la modificaziun da la lescha da las relaziuns tranter ils cussegls, decidida dal parlament. El va d'accord cun la posiziun exprimida dal president dal cussegl naziunal e da la presidenta dal cussegl dals stadis per incumbensa dals biros da las chombras:

Meglra participaziun dal parlament a la politica exteriura

Che la Svizra entria en il SEE (Spazi economic europeic) e pli tard en la CE (Communitad europeica) u betg: en mintga cas vegnan regladas en futur adina dapli dumondas socialas ed economicas sin plaun internaziunal. Enfin ussa po l'assemblea federala en princip be/mo approvar u refusar las cunvegns internaziunalas elavuradas dal cussegl federal u da ses delegads. Ella nun ha la pussaivladad da participar a l'elavuraziun dal cuntegn da las cunvegns, sco quai ch'ella po far per la legislaziun naziunala.

Las chombras federalas, e surtut lur cumissiuns da la politica exteriura, duain en avegnir perseguir pli intensivamain il svilup da la politica exteriura, en il rom d'in dialog permanent cun il cussegl federal. Qua tras ha il parlament la pussaivladad d'influenzar las tractativas internaziunalas. Ils interess represchentads dals commembers dal

parlament en num dal pievel electoral pon damai vegnir resguardads meglier. Questa participaziun promova era l'acceptanza dals resultats da las tractativas en vasts gremis, q.v.d. che la politica exteriura daventa pli chapavla per il pievel.

Meglra collavuraziun tranter il cussegl naziunal ed il cussegl dals stadis

Mintgatant han ins l'impressiun ch'ils represchentants dal pievel (cussegl naziunal) e dals chantuns (cussegl dals stadis) adempleschian lur incumbensas cuminaivlas plitost ina sper l'autra ch'ina cun l'autra. Cun reorganisar la procedura d'enclegientscha, vul dir la limitar sin maximalmain trais fasas, vul ins accellerar la lavur parlamentara ed a medem temp meglierar la collavuraziun tranter las duas chombras. L'egualitad da dretg da las duas chombras na vegn tangada qua tras.

Utilisaziun pli raziunala da las cumpetenzas spezialas dals commembers parlamentars

D'impurtanza centrala per la qualidad da la lavur dal parlament è la lavur en las cumissiuns parlamentaras. Quellas preparan, en in pitschen gremi, las decisiuns da las chombras en detagl. En quest connex èsi impurtant ch'il temp d'uffizi dals commembers da questas cumissiuns na vegn betg pli limità a sis onns sco en la lescha ventera. Cura ch'in parlamentari è sa familiarisà cun ina domena ed è daventà in partenari da discussiun cumpetent dals spezialists da l'administraziun, na duess el betg pli vegnir sfurzà da midar la cumissiun.

Cunter questas modificaziuns da la lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls n'èn enconuschents nagins arguments dal comité da referendum.

Per tut questas raschuns recumonda il parlament ed il cussegl federal d'acceptar la modificaziun da la lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls. Il cussegl naziunal ha approva la proposta cun 146 cunter 7 vuschs, il cussegl dals stadis cun 31 cunter 0 vuschs.

Terza proposta:

Modificaziun da la lescha davart l'indemnisaziun als commembers da las chombras federalas

(Lescha davart l'indemnisaziun als parlamentararis)

Quarta proposta:

Lescha federala davart las contribuziuns als custs d'infrastructura da las fracziuns e dals commembers da las chombras federalas

(Lescha davart l'infrastructura)

Tge portan las propostas?

La **lescha d'indemnisaziun** regla las entradas dals commembers dal parlament. Quellas èn da considerar sco gudogn e suttastan damai er a la taglia/impostas. Ins las sto distinguer cleramain da las contribuziuns prevedidas en la **lescha d'infrastructura**, che duain cuvrir las expensas dals commembers dal parlament per lur spesas, las qualas na furman damai nagin gudogn supplementar.

Las ordinaziuns novas u modifitgadas las pli impurtantas da las duas propostas da lescha e da las decisiuns federalas che sa resultan en las sequentas:*

– L'indemnisaziun annuala da basa dals commembers dal cussegl nazional cumpiglia 50 000 francs; ils commembers dal cussegl dals stadis vegnan indemnisads dals chantuns.

– La schurnada munta a 400 francs. Cun 80-100 dis da seduta ad onn (cumissions e sessiuns) dat quai, sper l'indemnisaziun da basa, ina summa supplementara da 32 000-40 000 francs.

– Mintga parlamentari dispona d'in credit annual maximal da 30 000 francs per emploiar collavuraturas e collavuratur persunals e per attribuir mandats. Quest credit astga vegnir duvrà per il sustegn scientific ed administrativ u per distgargiar il deputà en auters secturs (p.ex. per indemnisar la substituziun d'in pur durant las sessiuns dal parlament).

– Mintga parlamentari survegn ina summa annuala da 24 000 francs per cuvrir ils custs da sia infrastructura (p.ex. custs administrativs e fits da biro).

Tut cumprì s'augmenta l'indemnisaziun annuala d'actualmain 54 000-60 000 francs sin circa 82 000-90 000 francs. Quai ch'è nov èn las contribuziuns per l'infrastructura persunala ed il credit che stat a disposiziun per emploiar collavuraturas e collavuratur persunals.

* Cun excepziun da l'indemnisaziun da basa è l'autezza da las contribuziuns reglada en decisiuns federalas, las qualas na suttastan betg al referendum. Quellas na pon però entrar en vigur senza che vegnian acceptadas la modificaziun da la lescha d'indemnisaziun e la lescha d'infrastructura.

Arguments dal comité da referendum

Il comité da referendum fa valair ils arguments suandants:

«Na al parlament professional

La refurma dal parlament è in pass evident vers il parlament professional. Cun augmentar considerablamain las indemnisaziuns als parlamentararis, rinforzar ils servetschs dal parlament e pussibilitar a mintga commember parlamentar in collavuratur persunal nun eliminesch'ins ils motivs dals problems. Questas mesiras megliereschan sulettamain la posiziun finanziaria dals parlamentararis e creeschon las premissas per in parlament professional.

Dapli leschas e main libertad

La midada al parlament professional cumpiglia dentant blers dischavantatgs. Ils parlamentararis renunzian a lur professiun burgaisa e perdan la relaziun directa cun il mintgadi. La politica e las leschas s'allontaneschan anc dapli da la realitad. Collavuratur persunals e dapli temp augmentan anc l'agitaziun dals parlamentararis e cunquai l'ineffizienz. Ils parlamentararis giustifitgeschan lur augment da la paja cun anc dapli intervenziuns ed anc dapli leschas. L'influenza statale, la quota dal stadi e las regulaziuns s'augmentan. Ils parlamentararis dependan pli fermamain da lur mandat politic e politiseschan anc dapli a curt termin ed a moda opportunistica, per pudair segirar lur reelecziun.

Las finamiras mancan

La refurma preschenta na cumbatta ils problems essenzials da noss parlament. Als parlamentararis, ils quals sa laschan manar memia fitg da lur agens interess, manca la veglia da far refurmas, quai ch'impedescha midadas da structura fundametalas. Las 'mesiras da refurma' decididas na megliereschan l'effizienz dal parlament. Empè da statuir prioritads e fixar principis politics clers, vegn ins a sa concentrar a Berna vinavant sin ils detagls senza avair en egl in'orientaziun precisa: ils parlamentararis sa perdan alura cun sa cumbatter da tuttas varts.

En vista als defizits da budget ston ils parlamentararis sviluppar soluziuns creativas per reducir las expensas. Els statuessan in exempel, sch'els sezs renunziassan en quests temps difficils ad in'augment massiv da las atgnas entradas. Ma cun dublegiar lur agen gudogn ristgan ils parlamentararis ina giada dapli da perder lur credibladad.

Perquai lain dir NA a l'introducziun zuppada d'in parlament professional – NA ad ina refurma dal parlament senza effect! »

Posiziun dal parlament e dal cussegl federal

Las cundiziuns da lavur dal parlament ston vegnir adattadas al grond augment da la chargia da lavur. Il cussegl federal sustegna perquai la modificaziun da la lescha d'indemnisaziun e la nova lescha d'infrastructura decididas dal parlament. El va d'accord cun la posiziun exprimida dal president dal cussegl nazional e da la presidenta dal cussegl dals stadis per incumbensa dals biros da las chombras.

Gea ad in parlament da milissa popular

L'incumbensa principala dals commembers da las chombras federalas è da represchentar ils interess da lur pievel electoral (cf. «Incumbensas dal parlament»). Ils parlamentararis pon far quai meglier, sch'els stattan en in contact fitg stretg cun la vita quotidiana da lur electuras ed electurs e sch'els pon mantegnair, almain a temp parzial, lur lavur professiunala era durant il temp d'uffizi. La finamira da la refurma dal parlament nun è in «parlament professiunal» cun commembers funcziunaris che sesan be/mo anc a Berna, lunsch davent dal pievel. Il cuntrari, la refurma dal parlament vul gist crear las premisas per pudair mantegnair il parlament da milissa.

Era in parlament da milissa sto lavurar a moda professiunala

Las electuras ed ils electurs han il dretg sin ina represchentanza effizienta da lur interess en il parlament, quai che na sa lascha betg far ozendi be daspera,

quasi en uffizi d'onur. Nossa societad e noss stadi sa sviluppeschan; problems pli e pli complexs ston vegnir schliads. Las burgaisas ed ils burgais spetgan cun raschun da lur autoritad federala cumpetenza e qualitads da manar.

Indemnisaziun tenor la prestaziun

Il temp da lavur investì annualmain per exequir il mandat parlamentar na sa limitescha als circa 50 dis da sessiun. Latiers vegnan anc 30-40 dis sedutas da cumissiuns e fracziuns ed almain 30 dis per preparar e studegiar las actas. In commember parlamentar duess plinavant pudair deditgar almain ulteriurs 30 dis als contacts cun ses pievel electoral e cun organisaziuns da tut gener. 150 dis da lavur correspundan a 65% dal temp da lavur annual usità en Svizra. Per questa lavur duain ils parlamentararis survegnir 90 000 francs, quai ch'ins na po considerar sco surfatg en cumparegliaziun cun autras funcziuns superiuras en l'economia privata e l'administraziun.

Era emploiadas ed emploiads, mastergnants, purs e chasarinas han lur plaz en il parlament

Cun las indemnizaziuns odiernas na po in emploià surpigliar ozendi in mandat parlamentar, sch'el nun ha in patrun generus. Bunamain anc pli grondas èn las difficultads per persunas cun gudogn independent, las qualas ston organisar e pagar ina substituziun

durant lur assenza. En ina democrazia è ina tala restricziun dal dretg d'elecziun general ordvart malcontentaivla. In augment giustifitgà da las indemnizaziuns creescha las premissas per che betg mo paucas persunas privilegiadas (p.ex. represchentants d'associaziuns), mabain tut las burgaisas e tut ils burgais capavels hajan las pussaivladads finanzialas da surpigliar in mandat parlamentar.

Las incumbensas dals commembers da las chombras federalas

En noss stadi federal adempleschan il cussegl naziunal ed il cussegl dals stadis incumbensas essenzialas. In parlament che funcziuna bain è ina premissa per la confidenza da las burgaisas e dals burgais en il stadi. Ils commembers en las chombras federalas represchantan ils interess da las electuras e dals electurs. Els èn respunsabels oravant tut per

- decretar, modifitgar u abolir **leschas federalas** ed ordinaziuns federalas ed approvar **contracts internaziunals** (cun resalva dal referendum);
- eleger il **cussegl federal** ed il **tribunal federal**;
- **survegliar** las activitads dal cussegl federal, dal tribunal federal e da l'entira administraziun federala;
- approvar il **preventiv** ed il **quint statal** da la Confederaziun.

Ina meglra infrastruttura è indispensabla per in parlament da milissa

Per pudair lavurar a moda effizienta ston ins avair a disposiziun ils dretgs meds auxiliars (infrastructura). Gist in parlamentari da milissa, il qual ha sper ses mandat anc ina professiun privata, dependa da questa infrastruttura. In parlamentari duai pudair sa concentrar sin sias incumbensas politicas essenzialas. El dovra persuenter ina persuna ch'al sustegna e stgargia surtut da la gronda lavur administrativa (preparar actas, far la correspundenza, etc.). Senza in tal agid na pon ins strusch s'imaginar oz ina funcziun da direcziun cumparegliabla en l'economia privata u en l'administraziun.

La refurma dal parlament è favuraivla

Oz cumpiglian las expensas per las chombras federalas radund 33 milliuns francs ad onn (0,9 promil da las expensas federalas). La modificaziun da la lescha d'indemisaziun porta in augment da circa 8,9 milliuns francs, la lescha d'infrastructura expensas supplementaras da 13,3 milliuns francs. Sch'ins cumpareglia: gia la scola federala da sport Magglingen custa p.ex. 70 milliuns francs ad onn, damai in bun ton dapli che noss'administraziun federala suprema. Igl è bain inditgà ozendi

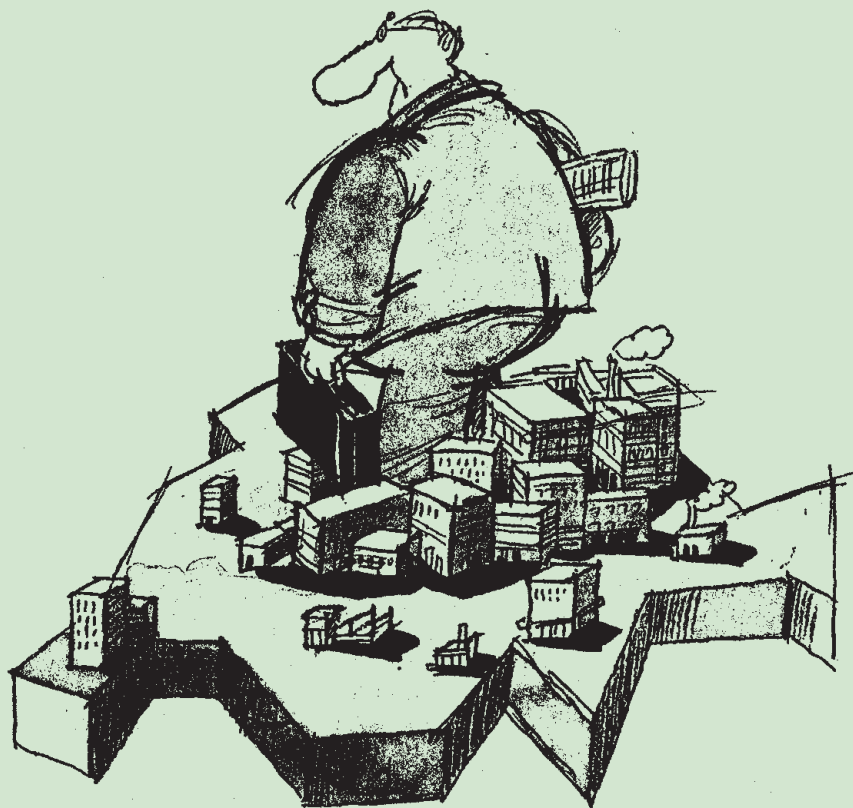
da spargnar; las summas che stattan en discussiun en connex cun la refurma dal parlament èn dentant uschè minimas en cumparegliaziun cun l'impurtanza centrala dal parlament che las resalvas da gener politic-finanzialas na giogan ina gronda rolla.

In parlament memia bunmartgà ans custass memia blier

Il pretsch per in parlament memia bunmartgà è aut: i va per la qualitat da la legislaziun e la controlla necessaria dal cussegl federal e da l'administraziun. I n'è franc betg en l'interess da las burgaisas e dals burgais, sche las represchentantas ed ils represchentants ch'els/ellas han elegì en il parlament na pon ademplir lur mandat cumplainamain. In parlament ferm e popular furma ensemen cun ils dretgs dal pievel la vaira basa da nosssa democrazia.

Per tut quests motivs recumondan il parlament ed il cussegl federal d'aprovar tant la modificaziun da la lescha d'indemisaziun sco era la lescha d'infrastructura. Il cussegl naziunal ha acceptà la modificaziun da la lescha d'indemisaziun cun 130 cunter 20 vuschs, il cussegl dals stadis cun 22 cunter 4 vuschs. La lescha d'infrastructura è vegnida approvada dal cussegl naziunal cun 126 cunter 23 vuschs, dal cussegl dals stadis cun 25 cunter 3 vuschs.

**Tschintgavla proposta:
Revisiun da la lescha federala davart
las taxas da bul**

Ils puncts principals

Tge è quai ina lescha davart taxas da bul?

Taxas da bul èn tagliias/impostas che la confederaziun incassescha dapi 1918 sin tschertas fatschentas da finanzas, surtut sin l'emissiun dad aczias e sin il commerzi cun vaglias. Per ils onns 1989 a 1991 han ellas cumpiglià en media 7,7 pertschient da las entradas fiscalas da la confederaziun (radund 2,1 milliardas francs ad onn).

Noss plaz da finanzas duai restar cumpetitiv

Igl è necessari da reveder la lescha dal 1973 davart las taxas da bul. Ella nu-schescha a la cumpetitivitad internaziunala dal plaz da finanzas svizzer en tscherts secturs. Il cussegl federal ed il parlament han svelt prendì las mesiras necessarias. Bain ha il «na» dal pievel dal zercladur 1991 davart in nov urden da finanzas bloccà ina revisiun da la lescha da bul. Ma gia en la sessiun d'atun 1991 han las chombras federalas tractà ed approvà questa revisiun, sin basa d'ina iniziativa parlamentara.

Pertge il referendum?

La partida socialdemocrata da la Svizra ha pretendì il **referendum** cunter questa revisiun. Ella vesa las distgargias da tagliias/impostas previsas sco ina concessiun memia generusa visavi las bancas grondas. Il plaz da finanzas duai sez cumpensar las sperditas fiscalas.

Ponderaziuns dal cussegl federal e dal parlament

Il **cussegl federala ed il parlament** vesan percurter ch'ina revisiun è da princip necessaria per meglierar la cumpetitivitad internaziunala da las bancas e societads da finanzas svizas per tscherts geners da fatschentas. Questas instituziuns duain pudair continuar da far las fatschentas cun vaglias en Svizra (aczias, obligaziuns, scrits da participaziun etc.), da reacquistar las fatschentas finanzialas emigradas a l'exteriur e dad era sviluppar novas activitads finanzialas en noss pajais.

Era las interpresas pon profitar da las distgargias fiscalas sin fonds d'investiziun, transferiments da sedias e restructuraziuns. La sminuziun d'entrada colliada a questa revisiun munta a var 400 milliuns francs.

Tge porta la nova lescha?

Dispensaziun da tschertas taxas da bul

Las bancas svizras han stgaffi ils davos onns adina dapli fonds d'investiziun en il Luxemburg, nua che las cundiziuns da taglia/impostas èn pli favuraivlas:

► La taxa d'emissiun sin parts da fonds d'investiziun vegn perquai dismessa.

La CE ha abolì il 1985 las taglias/impostas da transferiments da sedia, fusiuns, divisiuns e transfurmaziuns da societads:

► La taglia correspondententa duai perquai era vegnir abolida en Svizra.

Las taxas da bul actualas èn in dischavantatg per il commerzi professiunal da vaglias:

► Commerziants che cumpran e vendan vaglias na duain betg pli stuaïr pajar ina taxa da svieuta.

Segund la legislaziun actuala na pon las bancas svizras betg participar a tschertas fatschentas d'emissiun:

► Fatschentas per l'emissiun d'obligaziuns estras en ina valuta estra u d'acziuns estras (euroemissiuns), vegnan exclusas da la taxa da svieuta.

La regulaziun da taglia vertentà impedescha in vair martgà monetar en Svizra:

► Las valurs monetaras svizras ed estras vegnan liberadas da la taxa da svieuta.

I custa dapli als commerziants da valurs svizzers da far la fatschenta tranter partidas da contract estras en Svizra ch'a l'exteriur:

► La taxa da svieuta per l'intermediaziun dal transfer d'obligaziuns estras tranter duas partidas da contract estras (bancas, agents da bursa etc.) vegn abolida.

Cumpensaziun da las entradas reducidas

Per cumpensar las sperditas d'entrada prevesa la nova lescha las mesiras suandantas:

► La taxa d'emissiun vegn extendida sin obligaziuns svizras (inclusiv ils titels cun duradas curtas).

► La taxa da svieuta sin il commerzi da vaglias vegn extendida era sin las societads ch'han en lur bilantscha dapli che 10 miu. francs vaglias u participaziuns.

Consequenzas finanzialas

Ils levgiaments fiscals menziunads chaschunan ina reduziun da las entradas che cuntanschan, sch'ins sa basa sin ils onns da gestiun 1990 e 1991, tranter 780 — 810 milliuns francs ad onn. Las mesiras da cumpensaziun purtassan percenter entradas supplementaras da 360 – 390 milliuns francs ad onn. La revisiun custass damai a la confederaziun, a la fin dals quints, radund 420 miu. francs.

Arguments dal comité da referendum

Il comité da referendum fa valair ils arguments suandants:

«Nagins regals a bancas grondas senza cumpensaziun

La situaziun da la confederaziun, ch'ha da sbatter cun gronds daivets e deficits, ans confrunta actualmain cun programs da spargnar. Schizunt per la AVS e la promoziun culturala han ins previs scursaniziuns. Sulettamain tar ils aviuns da cumbat na vulan il cussegl federal ed il parlament betg spargnar.

La 5avla runda ipotecara stat avant porta, ils fits s'augmentan vinavant, las premias da las cassas da malsauns explodeschan. Il dumber da dischoccupads crescha, e la cumpensaziun da chareschia vegn messa en dumonda. La fin da la recessiun nun è en vista.

Entant ch'il maun public e las interpresas privatas han grondas difficultads, explodeschan ils gudogns da las bancas grondas. Il 1991 han las trais bancas grondas realisà in profit da passa 3 milliardas, damai 800 milliuns dapli ch'il 1990. Ins po sa dumandar sche nus savain offrìr, sut las cundiziuns actualas, 420 milliuns francs a las bancas grondas ed a lur clients gronds? Esi chausa da las persunas cun salari da stuppar era questa fora nova en la cassa federala?

Abolir il bul unicamain en cas d'ina smanatscha da transferiment a l'exterior

Las taxas da bul furman ina taglia sociala che las grondas facultads e las entradas autas provan da giuntgir. Las bancas grondas svizras sezzas fan tshertas fatschentas d'emissiuns e da fonds d'investiziun en il Luxemburg, quai ch'ans sforza deplorablmain da stritgar las taxas da bul per questas fatschentas. La PS ed ils sindicats van be/mo d'accord cun quest'annulaziun, sche la fora en la cassa federala vegn stuppada dal plaz da finanzas sez e mo en la mesira che l'annulaziun è stringentmain necessaria per che la Svizra restia cumpetitiva. Quai era dal reminent la proposta dal cussegl federal.

Nus nun essan perenclotgs cun ils regals da taxas da bul supplementars per holdings e fusiuns, ils quals las partidas burgaisas han inclus en quest pachet. Quai fiss in regal supplementar da 60 milliuns francs a quels che nun han basegn e che na pon er betg emigrar.

Preludi nunsozial

La Svizra daventa pli e pli nunsoziala: ils ritgs daventan pli ritgs, ils salariads ston far il quint pli sever. La nova pövrada tutga adina dapli gliued. Sche las partidas burgaisas reusseschan cun quest project da taxas da bul, s'accellerescha il process da repartiziun nunsocial. Perquai stuain nus retegnair quest svilup malsaun. La PS s'engascha per ina cumpetitivitad internaziunala e per la justia sociala. L'emprima nun astga ir a donn e cust da la segunda.

Las bancas grondas che na traglinan betg d'auzar ils tschains ipotecars e che fan gudogns enorms dovran ina lecziun e nagins regals da taglia/impostas senza cumpensaziuns.»

Posiziun dal cussegl federal

La revisiun proponida duai rinforzar l'attractividad dal plaz da finanzas svizzer, grazia a levgiaments fiscals urgentamain necessaris. Ils motivs suandants giustifitgeschan in gea a la proposta da las taxas da bul:

Rinforzar il plaz da finanzas svizzer

In sistem da bancas saun, ina funtauna da profits per noss pajais, è stà enfin oz in pilaster da noss bainstar. Il plaz da finanzas svizzer ha oz dentant pers sia attractividad per differents motivs. Tschertas fatschentas cun vaglias ans van a perder a la concurrenza da l'exteriur, perquai ch'ellas èn suttamessas tar nus a la taxa da svieuta e damai pli charas per ils clients u betg realisablas. Medemamain èn sa reducidas ils davos onns las entradas da taxas da bul (1989: 2,4 milliardas, 1991: 1,9 milliardas); la tendenza recenta è dentant puspè creschenta.

Agir enstagl da spetgar

Sche la Svizra na vul manchar la colliaziun als martgads monetars internaziunals, sto ella agir. Spetgar savess daventar char. Igl è pia urgent da stgar-giar las fatschentas che ristgan d'emigrar.

L'iniziativa dal parlament

Il cussegl federal ha approvà repettidamain la revisiun da las taxas da bul. El beneventa perquai l'iniziativa dal parlament pertutgant la taxa da svieuta e la taxa d'emissiun sin parts da fonds d'investiziun. Percunter vuleva il cussegl federal — per motivs budgetars — limitar las distgargias previsas sin las fatschentas urgentamain necessarias per mantegnair la competitividad dal plaz da finanzas svizzer. En quest senn ha el proponì en il decurs da las debatas parlamentaras da suspender ils levgiaments per transferiments da la sedia e per restructuraziuns, ed el ha proponì da prender mesiras da cumpensaziun pli impurtantas, per schanegiar las finanzas federalas ch'èn gia en ina situaziun precara.

Levgiaments per las bancas e per lur clients

La taxa da svieuta na vegn betg mo adossada a las bancas, mabain en emprima lingia a lur clients. Gist ils clients cun mandats impurtants fan perquai lur transacziuns sin ils martgads da bursa esters, nua ch'els na ston pajair taxas. Tar quels tutgan er las grondas societads d'assicuranza svizras, cassas da pensiun e fonds d'investiziun.

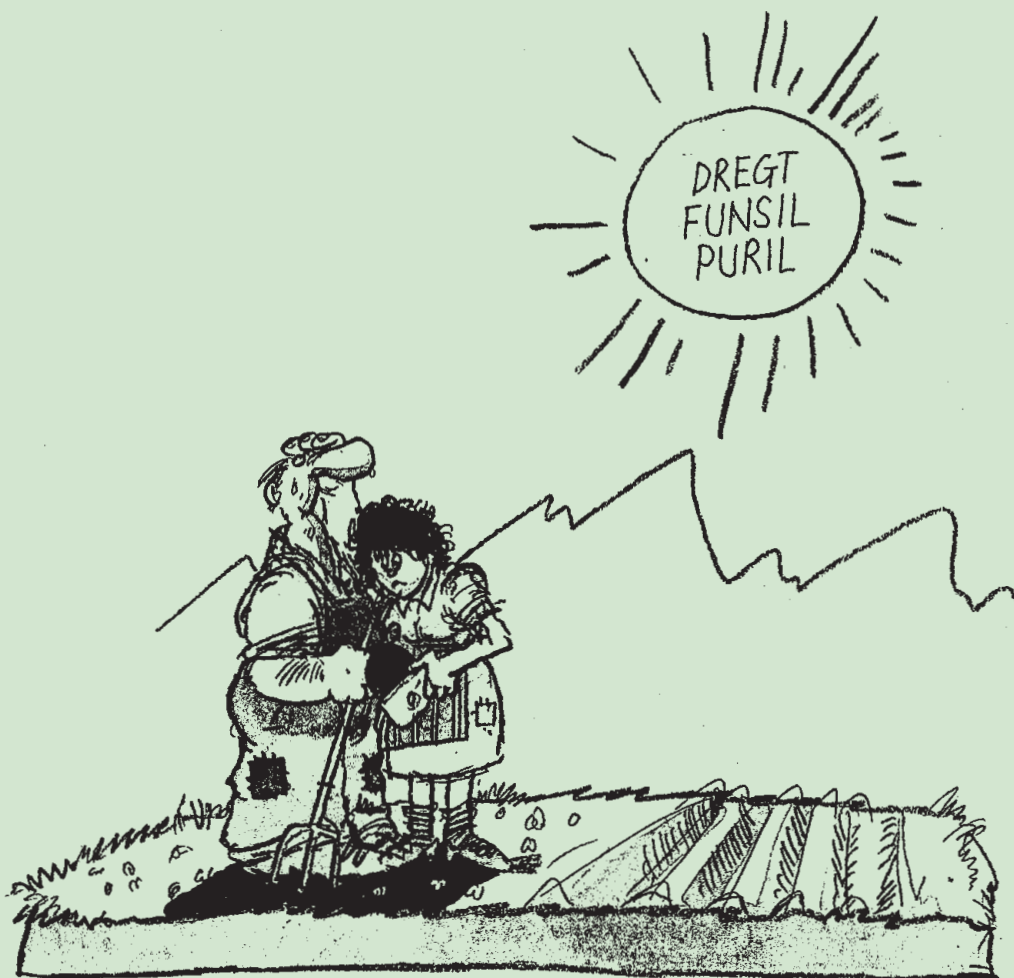
In spartavias impurtant

Era il budget da nossa confederaziun profitescha da la prosperitad da noss plaz da finanzas. La Svizra duai restar vinavant in center da finanzas cumpetitiv. Questa branscha da nossa economia dumbra en tut 120 000 plazs da lavur ch'èn en general pajads bain; pli navant è ella ina funtauna impurtanta d'entradas fiscalas. La dismessa selectiva da tschertas taxas da svieuta furma in spartavias impurtant per rinforzar la posiziun dals instituts da finanzas svizzers en vista a la concorrenza internaziunala adina pli intensiva.

Per ils motivs menziunads recumondan il cussegl federal ed il parlament d'acceptar la revisiun da la lescha davart las taxas da bul.

Sisavla proposta:

Lescha davart il dretg funsil puril

Ils puncts principals

Senza terra nagins purs

La terra è in capital ìmpurtant per la populaziun purila: ella furma la basa principala ed essenziala da la produzioni alimentara agricula. Per ch'in manaschi puril possia survivor, sto el avair a disposiziun a lunga durada suffizientamain terra bunmartgada. Questas constataziuns nun èn novas e perquai han ins relaschè, en Svizra ed era en auters pajais, dapi il cumenzament dal tschientaner reglementaziuns spezialas per l'acquist da terren agricul. Il dretg actual sa basa anc essenzialmain sin las relaziuns gist suenter la segunda guerra mundiala. Per part va el schizunt pli ch'otganta onns enavos, ed el è medemamain sparpaglià en tschintg differentas leschas.

Ina reforma necessaria

Il martgà da terren agricul è suttamess dapi intgin temp a grondas tensiuns. Per quel motiv, e pervi da la situaziun en Europa, èn ils purs daventads malsegirs. Il cussegl federal e las chombras federalas èn cunscients da quest fatg. En la nova lescha ch'as vegn preschentada oz han ins regroupà las disposiziuns dal dretg puril funsil, suenter ch'ellas èn vgnidas simplifitgadas ed adattadas a las sfidas da l'agricultura.

Pertge il referendum?

Ils adversaris dal project han pretendi il referendum perquai ch'els vulan ch'il martgà da terren agricul vegnia sur-laschè al gieu liber da l'offerta e la dumonda. Els refusan las prescripziuns statalas che protegian e sustegnan ils purs; els las considereschan sco cuntraproductivas e nuschaivlas a la libertad.

Ponderaziuns dal cussegl federal e dal parlament

Il cussegl federal ed il parlament recumondan d'approvar questa lescha. Ella offrescha a noss purs cundiziuns da basa pli favuraivlas e na porta al stadi chargias financialas supplementaras. Refusar la revisiun muntass mantegnair ina legislaziun antiquada e nun-survesaivla.

Tge porta la nova lescha?

- ella confirmescha che la terra è la basa primara da la producziun alimentara agricula, ed ella n'adossescha a la confederaziun naginas chargias finanzialas supplementaras;
- ella regruppescha en in sulet decret cun 96 artigels las circa 300 disposiziuns sparpagliadas actualmain en tschintg leschas ed en las ordinaziuns correspondentas;
- ella gida als purs senza tanger ils interess da las autras gruppas da la populaziun ni rumper cun la politica actuala da la proprietad;
- ella meglierescha la posiziun dal cultivatur direct cun dar ad el dretgs da preferenza per l'acquist da terren agricul;
- ella promova la cultivaziun durabla da la terra cun segirar a lunga durada l'existenza dals manaschis pursils;
- ella protegia ils manaschis pursils existents, als facilitescha da s'engrandir e meglierescha damai las structuradas;
- ella sa limitescha al terren agricul ordaifer la zona da construcziun;
- ella impedescha purs plazzaments da capital e la speculaziun sin terren agricul;
- ella accordescha als ertavels ed a la parentella ina participaziun pli gronda en cas ch'in sulom vegn vendi prematuramain cun gudogn;
- ella prevesa excepziuns concernent la cumpra da terren per il mantegniment da manaschis a fit, per l'explotaziun da glera ed arschiglia e per la protecziun da la natira e da la cuntrada.

Arguments dal comité da referendum:

Il comité da referendum fa valair ils arguments suandants:

«- La lescha impedess ils manaschis purils da farmar structurass pli rentablas per meglierar lur situaziun economica e lur cumpetitivitad. Quai è cuntrari al 7avel rapport agricul, tenor il qual ils custs da producciun èn da reducir cun engrondir la surfatscha cultivada. Questa bloccada da las structurass, che pretendess in sustegn massiv dals contribuents ma na meglierass il nivel da viver dals purs, resulta da duas disposiziuns:

- I fess scumandà al possessur d'in manaschi c'occupescha 2,5 a 3 persunnas (radund 20 hectaras d'in manaschi diversifitgà) u ad ina pitschna interpresa d'ortulan u da viticultur) d'acquistar be la minima surfatscha supplementara per meglierar sia rentabilitad.
- I na fess betg lubi da divider in manaschi ch'occupescha be/mo 0,75 persunas (6 hectaras d'in manaschi cumbinà) per meglierar la rentabilitad dals purs vischins.
- La lescha provocass il svanir dals manaschis a fit, pertge ch'ella na lubiss ad in ertavel da dumandar l'attribuziun d'in manaschi a fit per la valur da rendita. Il contract da fittanza è dentant interessant per il pur perquai ch'el al levgiescha d'ina part dals custs da proprietari. Oz gia vegnan mintg'emna 77 hectaras terren affitad cumpradas da lur cultivaders.
- La lescha chaschunass ina surveglianza generala dal martgà da terren agricul, e quai betg mo en las zonas agriculas, ed ina burocrazia enorma. Tar mintga transacziun stuess l'uffizi verifitgar, sch'i na sa tracta da la repartiziun d'in manaschi, sche l'acquistader è propi in cultivader direct, sch'el na posseda betg gia avunda terren, sche la distanza tranter ses bain puril e la parcella acquistada nun è memia gronda, sch'il pretsch n'è betg memia aut. Quai è tant pli absurd ch'ils pretschs dal terren sa sminueschan — e quai a lunga durada. E l'experientscha mussa ch'il dretg puril funsil è savens il terren d'experiment per il dretg general.
- Tenor il cussegl federal cumpiglia la garanzia da la proprietad la pussaivladad d'acquistar e da vender libramain. Quest princip, e l'equalitad da dretg, vegnessan violads cun scumandar a 95% da la populaziun (cun raras excepziuns) d'acquistar terren agricul.

La situaziun da l'agricultura è fitg precara. Ella merita dapli ch'ina lescha gia antiquada, la quala la sforza da renunziar a tuttas adattaziuns e da spetgar ses salit be/mo anc da las almosnas publicas.»

Posiziun dal cussegl federal

La refurma dal dretg funsil puril sclerescha la situaziun e segirescha a lunga vista l'existenza dals purs che cultiveschan sezs lur terren. Ella pertutga sulettamain il terren agricul e furma in cumpromiss modern ed empermettent tranter las prentensiuns extremas en dumondas dal dretg funsil e prescripziuns antiquadas dal dretg vertent. Ord vista dal cussegl federal plaidan tshintg arguments a favur da la refurma:

Ella renda la speculaziun pli difficila

Era sche la situaziun è sa calmada in pau dapi dus onns en tshertas regions, è il martgà da terren agricul anc adina fitg critic en consequenza da l'augment dals piazzaments da capital e da transacziuns puramain speculativas. L'iniziativa «citad-champagna cunter la speculaziun dal terren» aveva pretendì ina midada totala dal dretg funsil. Il pievel ed ils chantuns l'han refusada il 1989, perquai ch'ella era memia radicala. Cun elavurar in nov dretg funsil puril, ha il cussegl federal tegnì sia empermischun da refurma: el ha regruppà e simplifitgà las disposiziuns ch'èn sa cumprovas e las ha sviluppà cun l'intent da proteger ils purs. Quels han damai in meglier access a la proprietad dal terren; da l'autra vart vegn la speculaziun rendida pli difficila.

Ella è redigida en terms liberals

Ils auturs da la nova lescha l'han redigida a moda la pli liberala pussaivla, considerond la garanzia costituziunala da la proprietad. L'intervenziun dal stadi sa reducescha ad in minimum. Circa 85 pertschient dals acquisti pon vegnir fatgs vinavant en famiglia, senza autorizaziun. La nova lescha gida dentant a solver ils conflicts. Sulettamain in acquist ordaifer la famiglia sto da qua davent dumandar ina lubientscha. Quella vegn accordada per l'acquist da terren per la cultivaziun directa, per mantegnair ils manaschis a fit, explotar las resursas da la terra (per exempel ina chava da glera) u segirar la protecziun da la natira e da la cuntrada.

Ella favurisescha la cultivaziun directa

Quel che cultivescha sez la terra ha pli lev da l'acquistar. El survegn prioritad ed entaifer la famiglia in avantatg da pretsch, quai vul dir, el paja da princip la terra be per il pretsch da quai ch'ella al porta (valur da rendita). Questas duas mesiras rinforzan e promovon la

proprietad funsila purila. Il terren agricul, il factur da producziun alimentara essenzial, duai appartegnair als purs.

Cun affimar il princip da la cultivaziun directa san ins retegnair il regress constant da la part dal terren ch'appartegna als purs. Ils investurs da capital svizzers ed esters vegnan da princip impedids d'investar en bains funsils agricons. Els pon dentant acquistar vinavant manaschis affitads, a cundiziun ch'els mantegnan il status da quels.

Ella meglierescha las structurass e protegja ils bains purils

La nova lescha encurascha meglieraziuns structuralas: in pur ha la pussaivladad d'engrondir ses bain, cunquai ch'el survegn la preferenza per l'acquist da terren supplementar. El po schizunt engrondir ses bain lunsch sur quai ch'è permess actualmain. La limita superiura è fixada, tut tenor il tip da producziun, a radund 70 hectaras, ina surfatscha maximala che vegn cuntanschida be da rar en Svizra. Quai permetta la competitividad da nossa agricultura, senza ch'ils pitschens bains purils stoppian svanir. Sch'in tal manaschi na furnescha betg pli in bun gudogn, astga ses proprietari schliar el cun dar a fit il sulom en parcellass e vender quellas pli tard toc per toc u las divider tranter ils ertavels.

Ella pertutga sulettamain il terren agricul

Ils adversaris da la nova lescha pretendan che quella haja effects negativs sin il terren da construcziun e che sia existenza chaschunia in nov dretg funsil era en ils secturs urbans. Quai è fauss, pertge ch'ella exprima cleramain ch'ella pertutga sulettamain il terren agricul. Sche mesiras èn necessarias era per il dretg funsil urban, e co che quellas sa preschentan, è tut in'otra dumonda che vegn tractada en ina procedura independenta, ed a la quala il pievel po sa participar a moda dal tuttafatg democratica.

Per las raschuns menziunadas recumonda il cussegl federal ed il parlament d'acceptar la revisiun da la lescha federala davart il dretg funsil puril.

Texts suttamess a la votaziun

Emprima proposta:

Conclus federal davart la construcziun d'ina viafier svizra tras las Alps

(Conclus davart il transit da las Alps)

dals 4 d'october 1991

1. Chapitel: Princip

Art. 1 Finamiras

La confederaziun svizra realisescha in concept extendì per mantegnair sia posiziun da traffic en l'Europa e per proteger las Alps d'ulteriuras grevezas ecologicas. Il project duai garantir la construcziun d'in corridor da viafier da gronda prestaziun, distgargiar las vias dal traffic da commerzi sur lungas distanzas, servir al transport da personas e reducir immissiuns excessivas existentas.

Art. 2 Mesiras da promoziun

Per promover las finamiras tenor artigel 1 e per cuntanscher ina buna utilizaziun da la nova transversala da viafier tras las Alps èsi da prender las mesiras adattadas per ch'il transport da rauba tras las Alps succedia cun la viafier.

2. Chapitel: Concept

Art. 3 En general

Il concept cumpiglia:

- a. l'amplificaziun da las axas da transit dal Son Gottard e dal Lötschberg-Simplon sco sistem general;
- b. l'integraziun da las viafiers da la Svizra en la rait da las viafiers europeicas d'auta prestaziun;
- c. ina meglra colliaziun da la Svizra orientala a l'axa da transit dal Son Gottard;
- d. mesiras da sustegn, particularmain per transferir il transport da rauba sin la viafier.

Art. 4 Interess dals chantuns

Tar la planisaziun e la realisaziun da las ovras èsi da resguardar commensuradamain ils interess dals chantuns pertutgads per ina lingia che schanegia l'ambient.

Art. 5 La lingia da basa dal Son Gottard

¹ La rait da las viafiers federalas svizras (VFF) vegn complettada cun ina nova lingia da Arth-Goldau fin a Lugano cun in tunnel da basa tranter las regiuns da Erstfeld/Silenen e Bodio.

² La nova lingia è da concepì uschia, ch'ella permetta in'eventuala extensiun en la regiun da Luino.

³ L'access als plazzals da construcziun en la Surselva succeda cun agid da la rait da viafier existenta, la quala sto vegnir amplifigada tenor ils basegns correspundents.

Art. 6 La lingia da basa dal Lötschberg

¹ La rait da la Societad da viafier da las Alps bernaisas Berna-Lötschberg-Simplon (BLS) vegn amplifigada cun ina lingia nova, cun in tunnel da basa, tranter la regiun da Frutigen/Heustrich e quella da Gampel/Steg/Raron/Mundbach. Tar la tscherna definitiva da la lingia vegni tegnì quint ultra da la cumpatibilità ecologica da la realisabladad tecnica, dal temp e dals custs da construcziun e dals custs da manaschi.

² La nova lingia è da concepì uschia, ch'ella permetta ina colliaziun directa cun il tunnel dal Simplon.

³ Ella vegn complettada cun implants da chargiar autos a Heustrich ed en la vallada dal Rodan.

⁴ Ella duai er garantir ina colliaziun directa cun il Vallais central.

⁵ L'amplificaziun succeda cun midar e prolungar las concessiuns da viafier en vigur.

Art. 7 Integraziun de la Svizra occidentala

¹ La confederaziun sa stenta d'integrar la Svizra occidentala en la rait europeica d'auta prestaziun cun promover la construcziun e la modernisaziun dal traject Genevra-Mâcon e la colliaziun da Basilea.

² Ella sa stenta da realisar meglras colliaziuns cun la Frantscha tranter Basilea e Genevra sco er cun l'Italia.

Art. 8 Integraziun da la Svizra orientala

¹ La confederaziun sa stenta d'integrar la Svizra orientala en la rait europeica d'auta prestaziun cun promover il svilup dal traject Turitg-Minca e Turitg-Stuttgart.

² Ella realisescha ina meglra colliaziun da la Svizra orientala cun la lingia dal Son Gottard e tegna quint da las particularas relaziuns da traffic dal chantun Grischun. Per quest intent vegn spezialmain la rait da las VFF complettada per mingamai ina lingia or da la regiun Wädenswil-Au (Hirzel) ed or da la regiun Thalwil (Zimmerberg) vers Litti/Baar.

Art. 9 Lingias d'access

La confederaziun garantescha entaifer in temp nizzaivel l'amplificaziun da las lingias d'access vers las transversalas da las Alps da la Svizra bassa centrala e dal sid e regla la finanziaziun da quella; ella procura per la coordinaziun cun las viafiers privatas.

Art. 10 Adattaziuns da la rait da viafier existenta

¹ Las VFF e las viafiers privatas pertutgadas adatteschan lur raits a las novas lingias fin il pli tard che quellas davos vegnan messas en funcziun.

² Il cussegl federal coordinescha ils projects tranter els e cun l'entira rait da viafier svizra.

³ Il pli tard il mument ch'il tunnel da basa vegn mess en funcziun ston las lingias d'access esser sanadas concernent l'immissiun da canera.

3. Chapitel: Projectaziun

Art. 11 Projects preliminars

¹ Ils projects preliminars per las novas lingias al Gottard, al Lötschberg ed al Zimmerberg/Hirzel dattan scleriment davart il trasse, ils puncts da colliaziun, las dimensiuns da las staziuns e dals terminals, ils implants per cargar autos ed ils stabiliments da cruschada.

² Ils projects preliminars ha da tegnair quint dals interess da la planisaziun dal territori, da la protecziun da l'ambient, da la natira e da la patria e da la defensiun naziunala.

³ Els èn da preschentar a l'uffizi federal da traffic.

⁴ L'uffizi federal da traffic consultescha las autoritads federalas, chantunals e las interpresas da viafier interessadas als projects. Las vischnancas vegnan consultadas dals chantuns.

⁵ Ils projects preliminars ston vegnir approvads dal cussegl federal. Quel fixe-scha il trasse, las etappas da construcziun e lur successiun temporala.

⁶ L'examinaziun e l'approvaziun dals projects preliminars cumpiglia er l'examinaziun da la cumpatibilitad ecologica tenor la legislaziun davart la protecziun da l'ambient.

⁷ Mesiras preparativas per metter en urden ils projects u per verifigar la basa per la decisiun èn admissiblas. Il departament federal da traffic ed energia decida davart objecziuns da terzs. Ils proprietaris èn d'orientar precedentamain tenor la lescha federala davart l'expropriaziun. Las indemnizaziuns sa drizzan tenor la legislaziun federala davart l'expropriaziun.

Art. 12 Projects d'exposiziun

¹ Ils projects d'exposiziun per las novas lingias al Gottard, al Lötschberg ed al Zimmerberg/Hirzel inclus ils implants annexs èn suttamess al conclus federal dals 21 da zercladur 1991 davart la procedura d'approvaziun da plans per ils gronds projects da viafier.

² Il cussegl federal po, per evitar duplicitads cun la procedura per projects preliminars tenor art. 11, ordinar da desister da la procedura da preexaminaziun entaifer l'administraziun tenor ils artitgels 3-9 dal conclus federal davart la procedura d'approvaziun da plans per gronds projects da viafier.

³ Ils projects d'exposiziun cuntengan in rapport detaglià davart la cumpatibilitad ecologica sin la basa dal trasse definitiv.

Art. 13 Libra concorrenza

¹ La confederaziun garantescha en il rom da ses dretg da submittiun la libra concorrenza per mintga traject pertutgant la planisaziun, la projectaziun e la construcziun.

² Interessents svizzers ed esters èn suttames a las medemas cundiziuns da concorrenza.

4. Chapitel: Finanziaziun

Art. 14 Cundiziuns da finanziaziun

¹ La confederaziun metta a disposiziun ils meds finansials necessaris a las VFF ed a la BLS sco credits da construcziun.

² Ils credits da construcziun vegnan accordads per la tariffa dal tschains custant dals emprests da la confederaziun; ils tschains vegnan quintads tiers al credit da construcziun.

³ Cun la messa en funcziun d'in traject da construcziun vegnan ils credits da construcziun inclus ils tschains respectivs consolidads en emprests a tschains variabel, rembursabels entaifer 60 onns.

⁴ La tariffa da tschains dals emprests ed ils ulteriurs detagls vegnan reglads en ina cunvegna tranter il cussegl federal e las viafiers; ils tschains dals emprests han da cuvrir ils tschains custants dals emprests da la confederaziun.

⁵ Ils emprests or dal retgav dals dazis sin carburant e menziunads sut il titel credits da construcziun vegnan cudeschads en la reserva per il traffic sin las vias.

Art. 15 Meds da finanziaziun

¹ La finanziaziun vegn garantida tras:

- a. ils meds generals da la confederaziun;
- b. ina part dal retgav dals dazis sin carburant, uschenavant ch'els pertutgan las lingias da basa al Gottard ed al Lötschberg tenor ils artitgels 5 e 6.

² Ils meds or dal retgav dals dazis sin carburant vegnan applitgads conform l'artitgel 36ter alinea 1 litera c da la constituiziun federala.

Art. 16 Credits d'engaschament

¹ Ils meds necessaris per realisar ils projects dal Gottard e dal Lötschberg vegnan fixads globalmain da las chombras federalas e concedids en ratas cun credits d'engaschament.

² Il credit global correspondent sa cumpona dals credits destinads per ils objects da las VFF e da la BLS e da la cumpart dal retgav dals dazis sin carburant segund l'artitgel 36ter alinea 1 litera c da la constituziun federala.

³ La finanziaziun dals projects segund l'artitgel 8 succeda cun in credit spezial.

⁴ Il cussegl federal po augmentar il credit global per la chareschia cumprovada e per ils tschains da construcziun sco er far pitschens transferiments tranter ils singuls credits d'ovra.

Art. 17 Quint spezial

¹ Las VFF e la BLS mainan agens quints per la projectaziun, la construcziun ed il manaschi da las lingias al Gottard, al Lötschberg ed al Zimmerberg/Hirzel.

² Il cussegl federal relascha las prescripziuns necessarias.

5. Chapitel: Coordinaziun, controlla, rendaquint

Art. 18 Stab da controlla e da coordinaziun

¹ Il cussegl federal numna in stab da controlla e da coordinaziun.

² Il stab ha spezialmain las suandantas incumbensas:

- a. El surveglia la planisaziun, la projectaziun e l'execuziun sco er la messa en funcziun da las novas lingias.
- b. El surveglia ils custs ed ils termins.
- c. El procura per la coordinaziun tranter las viafiers.
- d. El cussegia il cussegl federal ed il departament federal da traffic ed energia e propona mesiras, sche vegnan constatadas divergenzas essenzialas.

³ Il cussegl federal regla la cumposiziun e las incumbensas dal stab en in'ordinaziun.

Art. 19 Surveglianza

Il stab da controlla e coordinaziun è suttames al departament federal da traffic ed energia.

Art. 20 Rendaquint

¹ Il cussegl federal orientescha las chombras federalas a partir dal 1992 annualmain davart:

- a. il stadi da la realisaziun dal concept;
- b. las expensas effectivas a basa dals credits d'engaschament concedids;
- c. la grevezza che resulta per la confederaziun fin uss e per ils proxims tschintg onns.

² Mintga giada ch'in nov credit daventa necessari orientescha el plinavant las chombras federalas davart:

- a. ils custs totals ch'èn da spetgar da la realisaziun dal concept;
- b. il quint da rentabilitad mess sin il novissim stadi.

6. Chapitel: Disposiziuns finalas

Art. 21 Execuziun

Il cussegl federal exequescha quest conclus. El relascha las disposiziuns executivas.

Art. 22 Referendum, entrada en vigur e validad

¹ Quest conclus è liant generalmain; el è suttaless al referendum facultativ.

² Il cussegl federal fixescha l'entrada en vigur.

³ Quest conclus vala fin a la realisaziun dals projects da construcziun al Gottard, al Lötschberg ed al Zimmerberg/Hirzel. Il cussegl federal è autorisà da l'abrogar suenter che quels projects èn realisads.

Segunda proposta:

Lescha federala davart la procedura da l'assemblea federala e davart la furma, la publicaziun e l'entrada en vigur da ses decrets legislativs

(Lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls)

Midada dals 4 d'october 1991

I

La lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls vegn midada sco suonda:

Art. 1 al. 1, 2 e 2bis

¹ Il cussegl naziunal ed il cussegl dals stadis sa radunan il davos glindesdi dal mais november, il prim glindesdi dals mais mars e zercladur sco er il di suenten la Rogaziun federala per las sessiuns ordinarias da l'assemblea federala. Ils cussegls pon excepziunalmain fixar l'entschatta da las sessiuns sin in auter di.

² Sessiuns extraordinarias da l'assemblea federala han lieu, sch'il cussegl federal, in quart dals commembers dal cussegl naziunal e tshintg chantuns pretendan quai.

^{2bis} Mintga cussegl po decider sessiuns extraordinarias per el sez. El orientescha l'auter cussegl ad uras, per che quel possia salvar ina sessiun extraordinaria a medem temp.

Art. 2

¹ Ils servetschs dal parlament èn responsabels per la convocaziun a las sessiuns ed els tramettan il program sco er la documentaziun necessaria.

² La documentaziun sto per regla esser en possess dals deputads il pli tard 14 dis avant l'entschatta da las tractativas.

Art. 3

Abrogà

Art. 8ter

¹ Il biro dal cussegl naziunal ed il biro dal cussegl dals stadis furman la conferenza da coordinaziun.

² La conferenza da coordinaziun classifitgescha las fatschentas tenor lur urgenza ed elavura ina planisaziun legislativa ed annuala per las activitads da l'assemblea federala. Ella coordinescha las activitads da las duas chombras durant las sessiuns.

³ La conferenza da coordinaziun tracta las dumondas concernent las relaziuns tranter ils dus cussegls e tranter quels ed il cussegl federal. Ell'è medemamain cumpetenta concernent las relaziuns da l'assemblea federala cun parlaments esters e cun organizaziuns internaziunalas.

⁴ La conferenza da coordinaziun tscherna or da ses mez per la durada d'ina perioda legislativa mintgamai trais commembers dal cussegl naziunal e dal cussegl dals stadis per la delegaziun administrativa. Quella constituescha sasezza. La delegaziun administrativa dirigia la direcziun dals servetschs dal parlament e surveglia la gestiun generala e finanziaria dals servetschs dal parlament.

⁵ La conferenza da coordinaziun po surdar incumbensas spezialas ad in u a plirs da ses commembers.

⁶ Las decisiuns da la conferenza da coordinaziun dovran il consentiment dal biro dal cussegl naziunal e dal biro dal cussegl dals stadis.

⁷ Il president da la confederaziun po prender part a las sedutas da la conferenza da coordinaziun ed il chancelier federal a quellas da la delegaziun administrativa, domadus cun vusch consultativa. Els han il dretg da far propostas.

Chapitel «1a. Cumissiun administrativa» (Art. 8^{quater})

Abrogà

Art. 8^{quinquies} al. 5 e 6

⁵ Las cumissiuns pon inoltrar iniziativa ed intervenziuns parlamentaras e preschentar rapports pertugant ils objects da lur champ d'actividad.

⁶ Las cumissiuns da domadus cussegls coordineschan lur lavur. Ellas pon decidir da salvar sedutas communablas per sa procurar infurmaziuns e per tadlar il referat d'entrada en materia.

Art. 8^{sexies} al. 2, 3 e 4

Abrogà

Art. 8^{novies} al. 1 lit. b ed al. 6

¹ Ils servetschs dal parlament stattan a disposiziun als dus cussegls ed a lur organs sco er als parlamentararis. Els adempleschan surtut ils suandants pensums:

b. Els procuran las lavurs da secretariat, il protocol e las lavurs da translaziun per l'assemblea federala, per ils dus cussegls e lur cumissiuns.

⁶ Ils pensums e l'organisaziun dals servetschs dal parlament sco er lur relaziun cun l'administraziun federala e las competenzas da la delegaziun administrativa vegnan reglads en in conclus federal che n'è betg suttaless al referendum.

Art. 9 al. 2

² Ils presidents dals dus cussegls sa convegnan davart la prioritad da las fatschentas, cun la resalva dal consentiment da la conferenza da coordinaziun. Sche quella na chatta betg ina concordanza, decida la sort.

Art. 10

Abrogà

Art. 14

¹ Per fatschentas che ston vegnir tractadas da domadus cussegls dovri in conclus concordant da las duas chombras.

² Quai na vala betg per petiziuns.

³ La procedura prevista per moziuns (art. 22) resta resalvada.

Art. 16 al. 1, 1bis e 2

¹ Sche divergenzas ston vegnir eliminadas sunter las tractativas d'ina fatschenta en ils dus cussegls, van las decisiuns divergentas d'in cussegl enavos per las tractativas en l'auter cussegl fin ch'ins ha cuntanschi ina concordanza tranter ils cussegls.

^{1bis} Las cumissiuns dals dus cussegls coordineschan la predeliberaziun da las divergenzas, decidan però separadamain. Per preparar lur decisiuns pon las cumissiuns salvar sedutas communablas u instituir cumissiuns da mediaziun.

² Sunter l'emprima deliberaziun en mintga cussegl è mintga ulteriura deliberaziun limitada exclusivamain sin ils puntgs, concernent ils quals ina concordanza n'è betg vegnida cuntanschida.

Art. 17 al. 1 e 2

¹ Existan divergenzas en mintga cussegl sunter trais deliberaziuns, delegeschon las cumissiuns da domadus cussegls mintgamai 13 commembers en la conferenza da mediaziun. Quella ha da tschertgar ina concordanza.

² Sche la cumissiun d'in cussegl dumbra main che 13 commembers, è ella da cumplettar a quest dumber. Per la cumposiziun da las delegaziuns da las duas cumissiuns vala l'artitgel 8^{quinquies} alinea 2.

Art. 21ter al. 2bis

^{2bis} Il cussegl concluda entaifer in onn sunter la preschentaziun dal rapport da la cumissiun, tge consequenza che duai vegnir dada a l'iniziativa.

Art. 21^{quinquies} al. 1

¹ Sche l'iniziant n'è betg commember da la cumissiun, ha el il dretg da far part da las sedutas da la cumissiun cun vusch consultativa durant la preexaminaziun e durant la deliberaziun materiala da sia iniziativa.

VIbis. Cooperaziun sin il sector da la politica exteriura

Art. 47bis a

¹ Ils dus cussegls persequiteschan il svilup internaziunal ed accumpognan las tractativas da la Svizra cun stadis esters ed organisaziuns internaziunalas.

² Il cussegl federal infurmescha regularmain, ad uras e detagliadamain ils presidents dals cussegls e las cumissiuns per la politica exteriura davart il svilup da la situaziun politica en l'exteriur, davart ils projects en connex cun las organisaziuns internaziunalas e davart las tractativas cun stadis esters.

³ En cas da tractativas en organisaziuns internaziunalas che mainan a decisiuns, ch'èn directamain applitgablhas en il dretg svizzer u che pretendan ina modificaziun da la legislaziun svizra, consultescha il cussegl federal las cumissiuns per la politica exteriura avant che fixar u midar las directivas concernent il mandat da tractativas.

⁴ Las cumissiuns pon preschentar al cussegl federal lur posiziun pertutgant las directivas concernent il mandat da tractativas. Il cussegl federal infurmescha las cumissiuns davart l'andament da las tractativas.

⁵ Ils alineas 3 e 4 valan conform lur senn sin giavisch da las cumissiuns cumpetentas er per tractativas cun stadis esters u organisaziuns internaziunalas concernent contracts internaziunals.

⁶ Las cumissiuns infurmeschan autras cumissiuns permanentas concernent ils fatgs che pertutgan il sector da lur cumpetenzza. Las autras cumissiuns permanentas vegnan consultadas. Ils presidents da las cumissiuns coordineschan las lavurs.

Art. 47ter al 1

¹ Mintga cussegl nominescha ina cumissiun da gestiun permanenta che ha l'incumbensa d'examinar il rapport da gestiun dal cussegl federal, dals manaschis ed instituts da la confederaziun e dals tribunals federals sco er d'examinar e survegliar pli detagliadamain la gestiun da l'administraziun federala e dals organs da la giustia.

Art. 48

Mintga cussegl nominescha ina cumissiun da finanzas permanenta per l'examinaziun dal preventiv e dal quint da la confederaziun inclus da ses manaschis ed instituts.

II

Disposiziuns transitorias

¹ Per fatschentas, da las qualas l'emprima deliberaziun en domadus cussegls è vegnida concludida avant l'entrada en vigur da questa lescha, vala il dretg da fin uss concernent la procedura d'eliminaziun da las divergenzas (art. 14-17) fin ch'ellas èn deliberadas. Per tut las autras fatschentas vala il nov dretg il mument che questa lescha va en vigur.

² Entaifer in onn dapi l'entrada en vigur da questa revisiun prendan las chombras federalas tuttas decisiuns necessarias, per garantir ch'il princip constituiziunal davart l'egualitad dals linguatgs uffizials en il parlament possia vegnir observà.

III

Referendum ed entrada en vigur

¹ Questa lescha è suttamessa al referendum facultativ.

² Ella va en vigur il 1. da favrer 1992.

Terza proposta:

Lescha federala davart l'indemnisaziun als commembers da las chombras federalas e davart las contribuziuns a las fracziuns (Lescha davart l'indemnisaziun als parlamentaris)

Midada dals 4 d'october 1991

I

La lescha davart l'indemnisaziun als parlamentaris dals 18 da mars 1988 vegn midada sco suonda:

Titel

Lescha federala davart l'indemnisaziun als commembers da las chombras federalas (Lescha davart l'indemnisaziun als parlamentaris)

Art. 1 al. 2

² Ils commembers dal cussegl dals stadis obtegnan l'indemnisaziun fundamentala dals chantuns. Dal rest vegnan els indemnisads da la confederaziun sco ils commembers dal cussegl naziunal.

Art. 2 Indemnisaziun fundamentala

Ils commembers dal cussegl naziunal obtegnan annualmain ina indemnisaziun fundamentala da 50 000 francs sco bunificaziun per preparar la lavur parlamentara e per la lavur politica colliada cun lur mandat.

Art. 5 al. 1, 2 e 4

¹ Ils commembers dal cussegl naziunal retschaivan sin giavisch in abunament general d'emprima classa da las VFF u ina indemnisaziun correspondentia.

² *Abrogà*

⁴ La confederaziun surpiglia ils custs per viadis en aviun en l'exteriur. Ils biros dals cussegls fixescha ils sgols entaifer la Svizra per ils quals la confederaziun surpiglia ils custs.

Art. 7 Prevenziun

Per mantegnair lur prevenziun professiunala da fin uss u per crear u amplifitgar ina prevenziun professiunala obtegnan ils commembers dal cussegl ina contribuziun liada a quest intent.

Art. 10 Indemnisaziun per funcziuns spezialas

¹ Ils presidents e vicepresidents dals dus cussegls obtegnan in supplement annual spezial.

² Commembers dal cussegl che funcziunan sco president d'ina cummissiun, d'ina delegaziun, d'ina sutcummissiun u d'ina fracziun vegnan indemnisads spezialmain persuerter.

³ Ils biros pon conceder ulteriuras indemnisaziuns spezialas per l'adempliment d'incaricas spezialas.

Art. 11 e 12

Abrogads

Art. 14 al. 1

¹ In conclus federal che n'è betg suttemess al referendum, regla l'execuziun da la lescha e fixescha l'autezza da las singulas indemnisaziuns, lur adattaziun a la chareschia e lur pajament en cas da malsogna.

II

Referendum ed entrada en vigur

¹ Questa lescha è suttemessa al referendum facultativ.

² Ella va en vigur il 1. da favrer 1992.

Quarta proposta:

Lescha federala davart las contribuziuns als custs d'infrastructura da las fracziuns e dals commembers da las chombras federalas (Lescha davart l'infrastructura)

dals 4 d'october 1991

Art. 1 Contribuziuns a las fracziuns

Las fracziuns obtegnan ina contribuziun annuala per cuvrir ils custs da lur secretariats, la quala consista d'ina contribuziun fundamentala e d'ina contribuziun per commember da la fracziun.

Art. 2 Collavuratur persunals ed incaricas

¹ In credit annual stat a disposiziun a mintga commember dals cussegls per il sustegn persunal en fatgs scientifics ed administrativs, spezialmain per l'engaschament da collavuratur persunals u per dar incaricas.

² La conferenza da coordinaziun po schlargiar il champ d'applicaziun da l'aliena 1 en cas particulars, spezialmain per distgargiar in commember dals cussegls en auters secturs.

Art. 3 Infrastructura persunala

Ils commembers dals cussegls obtegnan ina contribuziun annuala per cuvrir ils custs da lur administraziun e da lur infrastructura.

Art. 4 Execuziun da la lescha

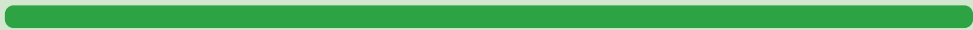
¹ In conclus federal che n'è betg sutmess al referendum, regla l'execuziun da questa lescha e fixescha l'atezza da las singulas contribuziuns sco er dal credit tenor l'artitgel 2.

² Sch'igl exista in dubi en cas singuls davart il dretg d'in credit u d'ina contribuziun u sch'in parlamentari contesta l'exactadad d'in rendaint, decida definitivamain il biro dal cussegl, al qual il parlamentari appartegna.

Art. 5 Referendum ed entrada en vigur

¹ Questa lescha è sutmess al referendum facultativ.

² Ella va en vigur il 1. da favrer 1992.

Tschintgavla proposta :

Lescha federala davart las taxas da bul

Midada dals 4 d'october 1991

I.

La lescha federala dals 27 da zercladur 1973 davart las taxas da bul vegn midada sco suonda:

Art. 1 al. 1 lit. a e b

¹ La Confederaziun incassescha taxas da bul:

a. sin l'emissiun dals suandants titels svizzers:

1. aczias,
2. certificats da participaziun da societads cun responsabladad limitada e d'associazions,
3. certificats da giudida,
4. obligaziuns,
5. palpiris dal martgà monetar;

b. sin la svieuta dals suandants titels svizzers ed esters:

1. obligaziuns,
2. aczias,
3. certificats da participaziun da societads cun responsabladad limitada e d'associazions,
4. certificats da giudida,
5. certificats da participaziun da fonds d'investiziun,
6. palpiris ch'èn tenor questa lescha aduals als titels numnads en las cifras 1-5.

Art. 4 al. 3-5

³ Obligaziuns èn reconuschientschas da daivets en scrit e che sa cloman sin imports fixes, che vegnan emessas en plirs exemplars per procurar chapital a moda collectiva u per offrir ina pussaivladad collectiva d'investiziun u per consolidar engaschaments, particularmain obligaziuns d'emprest inclus ils titels d'emprest garantids tras in dretg da pegn funsil tenor l'artitgel 875 dal cudesch civil, titels da rentas, brevs ipotecaras, obligaziuns da cassa, certificats da cassa e da deposit sco er dabuns inscrits en il cudesch dals daivets.

⁴ Equal(a)s a las obligaziuns èn:

- a. cambialas, reconuschientschas da daivets sumegliantas a cambialas ed auters palpiris discountabels emess/as en plirs exemplars, uschenavant ch'els èn destinads per vegnir offrìds al public;
- b. certificats davart la sutparticipaziun vi da credits che derivan d'emprests;

c. dabuns quintabels emess en plirs exemplars per procurar chapital a moda collectiva.

⁵ Palpiris dal martgà monetar èn obligaziuns cun ina durada fixa da na pli che 12 mais.

Titel precedent a l'art. 5

Pertutga be il text franzos

Art. 5, titel real sco er al. 1 lit. b ed al. 2 lit. c

Dretgs da participaziun

¹ Object da la taxa èn:

b. *Abrogà*

² Mess eguals alla constituziun da dretgs da participaziun confurm l'alinea 1 lit. a èn:

c. *Abrogads*

Art. 5a Obligaziuns e palpiris dal martgà monetar

¹ Object da la taxa sin obligaziuns e palpiris dal martgà monetar è:

a. l'emissiun, tras persunas domiciliadas en Svizra, d'obligaziuns (art. 4 al. 3 e 4) sco er da certificats davart la sutparticipaziun vi da credits che derivan d'emprests concedids a debiturs svizzers;

b. l'emissiun da palpiris dal martgà monetar (art. 4 al. 5) tras persunas domiciliadas en Svizra.

² La renovaziun d'obligaziuns e da palpiris dal martgà monetar è messa aduala a l'emissiun. Sco renovaziun valan l'augment da la valor nominala, la prolungaziun da la durada contractuala sco er la midada da las cundiziuns da tschains tar titels ch'èn reimbursabels sulettamain sin basa d'ina desditga.

Art. 6 al. 1 lit. a^{bis}, e ed f

¹ Na suttamess a la taxa èn:

a.^{bis} Dretgs da participaziun che vegnan fundads u augmentads cun exequir decisiuns davart fusiuns u reuniuns equivalentas economicamain, transfurraziuns e secessiuns da societads anonimas, societads en commandita, societads cun responsabladad limitada u associaziuns.

e. *Abrogà*

f. ils supplements ch'ils associads prestan cun il transferiment da reservas per procurar lavur tenor l'artitgel 12 da la lescha federala dals 20 da december 1985 davart la furmaziun da reservas per procurar lavur, ch'èn favurizadas da la taglia.

Art. 7 al. 1 lit. f ed al. 2

¹ La pretensiun da la taxa nascha:

f. per obligaziuns e palpiris dal martgà monetar: il mument da lur emissiun.

² *Abrogà*

Art. 8 Titel real sco er al. 2

Dretgs da participaziun

² *Abrogà*

Art. 9 al. 1 lit. a e c

¹ La taxa munta a:

a. e c. *Abrogads*

Art. 9a Obligaziuns e palpiris dal martgà monetar

La taxa sin obligaziuns e palpiris dal martgà monetar (art. 4 al. 3-5) vegn calculada tenor la valor nominala e munta a:

- a. per obligaziuns d'emprest, titels da rentas, brevs ipotecaras e credits inscrits en il cudesch da daivets: 1,2 promil per mintg'onn entir u cumenzà da la durada maximala;
- b. per obligaziuns da cassa, certificats da cassa e da deposit: 0,6 promil per mintg'onn entir u cumenzà da la durada maximala;
- c. per palpiris dal martgà monetar: 0,6 promil, calculà per mintga di da la durada, mintgamai per 1/360 da questa tariffa.

Art. 10 al. 1 prima frasa, al. 2, 3 e 4

¹ Per ils dretgs da participaziun è la societad u l'associaziun obligada da contribuir la taxa. ...

² *Abrogà*

³ Per obligaziuns e palpiris dal martgà monetar è il debitur svizzer, ch'emetta ils titels, obligà da contribuir la taxa. Las bancas che coopereschentan tar l'emissiuon èn solidarmain responsablas per il pajament da la taxa.

⁴ Per ils certificats concernent las sutparticipaziuns vi da credits d'emprest vers debiturs svizzers è il Svizzer, ch'emetta tals certificats, obligà da contribuir la taxa.

Art. 11 lit. b

La taxa scada:

- b. per obligaziuns da cassa, palpiris dal martgà monetar e certificats da giudida che vegnan emess cuntinuadamain: 30 dis sunter la spiraziun dal quartal, en il qual è naschida la pretensiun da la taxa.

Art. 13 al. 2 lit. a, b, c ed al. 3

² Documents suttamess a la taglia èn:

- a. Ils titels suandants emess d'ina persuna domiciliada en Svizra:
 1. obligaziuns (art. 4 al. 3 e 4),
 2. aczias, certificats da participaziun da societads cun responsabladad limitada e d'associaziuns, certificats da giudida,
 3. certificats da participaziun da fonds d'investiziun;

- b. ils titels emess d'ina persuna domiciliada en l'exteriur ch'èn concernent lur funcziun economica equals als titels tenor litera a. Il cussegl federal ha da liberar da la taxa l'emissiun da titels esters, sche la situaziun monetara u il martgà dal chapital pretendan quai;
 - c. ils certificats davart las sutparticipaziuns vi da titels da las spezias numnadas en las literas a e b.
- ³ Commerziants da titels èn:
- a. las bancas e las societads da finanzas sumegliantas a las bancas en il senn da la lescha federala dals 8 da november 1934 davart las bancas e cassas da spargn sco er davart la Banca naziunala svizra;
 - b. las personas natiralas e giuridicas e las societads da personas svizras, las instituziuns e las filialas svizras d'interpresas estras che n'èn betg tutgadas da la disposiziun tenor litera a, e da las qualas l'activitad consista exclusivamain u per la gronda part,
 - 1. d'exequir per terzs il commerzi cun titels suttamess a la taglia (commerziants), u
 - 2. d'intermediar sco cussegliaader d'investiziun u administratur da facultad la cumpra e vendita da titels suttamess a la taglia (intermediatur);
 - c. las direcziuns da fonds d'investiziun;
 - d. las societads anonimas, las societads cun responsabladad limitada e las associaziuns che n'èn betg tutgadas da la disposiziun tenor litera a e b, e da las qualas las activas consistan tenor la davosa bilantscha per pli che 10 milliuns francs da titels suttamess a la taglia tenor alinea 2.

Art. 14 al. 1 lit. a, c, f, g e h sco er al. 2 e 3

¹ Na suttamess a la taxa èn:

- a. l'emissiun d'aczias svizras, da certificats da participaziun da societads cun responsabladad limitada e d'associaziuns, da certificats da giudida, da certificats da participaziun vi da fonds d'investiziun, d'obligaziuns e da palpiris dal martgà monetar, inclus la surpigliada fixa tras ina banca u ina societad da participaziun e la repartiziun en cas d'ina emissiun suandanta;
- c. *Abrogà*
- f. l'emissiun d'obligaziuns da debiturs esters en valuta estra (euro-obligaziuns), sco er da dretgs da participaziun vi da societads estras. Sco euro-obligaziuns valan exclusivamain titels, tar ils quals tant la bunifacaziun dal tschains sco er la restituziun dal chapital succedan en ina valuta estra;
- g. il commerzi cun palpiris dal martga monetar svizzers ed esters;
- h. l'intermediaziun da la cumpra resp. da la vendita d'obligaziuns estras tranter dus contrahents esters.

² *Abrogà*

³ Il commerziant professiunal da titels tenor l'artitgel 13 alinea 3 litera a e b cifra 1 è liberà da la part da las taxas che tutgan ad el, uschenavant ch'el alienscha titels or da ses effectiv commercial u acquista tals per augmentar quest effectiv. Sco effectiv commercial valan ils effectivs da titels cumponids da documents suttamess a la taglia, che resultan da l'activitad commerciala dal commerziant professiunal, però betg participaziuns ed effectivs da caracter d'investiziun.

Art. 16a

Abrogà

Art. 18 al. 3

³ Il commerziant da titels vala plinavant sco partida da contract, sch'el emetta certificats davart sutparticipaziuns vi da credits che derivan d'emprests.

Art. 19 Fatschentas cun bancas u agents da bursa esters

Sch'ina banca estra u in agent da bursa ester è partida da contract tar la conclusiun d'ina fatschenta cun titels esters, croda la (mesa) taxa debitada da questa partida.

II

¹ Questa lescha è suttamessa al referendum facultativ.

² Il cussegl federal fixescha la data da l'entrada en vigur.

Sisavla proposta:

Lescha federala davart il dretg funsil puril

(LDFP)

dals 4 d'october 1991

1. Titel: Disposiziuns generalas

1. Chapitel: Intent, object e champ d'applicaziun

1. Part: Intent ed object

Art. 1

¹ Questa lescha ha l'intent:

- a. da promover la proprietad funsila e spezialmain da mantegnair ils manaschis da famiglia sco basa d'ina sauna puraria e d'ina agricultura productiva, orientada vers ina utilisaziun durabla dal terren sco er da meglierar sia structura;
- b. da rinforzar la posiziun dal cultivatur direct, inclusivamain quella dal fittadin, en cas d'acquist da manaschis e bains funsils agriculs;
- c. da cumbatter pretschs exagerads per terren agricul.

² La lescha cuntegna disposiziuns davart:

- a. l'acquist da manaschis e bains funsils agriculs;
- b. l'impegnaziun da bains funsils agriculs;
- c. la partiziun da manaschis agriculs e la parcellaziun da bains funsils agriculs.

2. Part: Champ d'applicaziun

Art. 2 Champ d'applicaziun general

¹ Questa lescha vala per singuls bains agriculs u per tals che appartegnan ad in manaschi agricul, ch'èn situads ordaifer ina zona da bajegiar conform la lescha federala dals 22 da zercladur 1979 davart la planisaziun dal territori e per ils quals è lubida in'utilisaziun agricula.

² La lescha vala plinavant per:

- a. bains funsils e parts da tals cun edifizis agriculs e stabiliments, inclus in areal circundant commensurà, ch'èn situads en ina zona da bajegiar ed appartegnan ad in manaschi agricul;
- b. guauds ch'appartegnan ad in manaschi agricul;
- c. bains funsils ch'èn situads per part entaifer ina zona da bajegiar, uschè ditg ch'els n'èn betg dividids tenor las zonas d'utilisaziun;
- d. bains funsils cun in'utilisaziun maschadada che n'èn betg dividids en ina part agricula ed en ina part na agricula.

³ La lescha na vala betg per pitschens bains funsils da main che 10 a per vignas u 25 a per auter terren, che n'appartegnan betg ad in manaschi agricul.

Art. 3 Champ d'applicaziun spezial

¹ Las disposiziuns da questa lescha davart ils bains funsils agriculs valan, nun che la lescha prescriviva insatge auter, per parts da cumpropietad vi da bains funsils agriculs.

² Ils artitgels 15 alinea 2 e 51 alinea 2 valan per bains funsils ch'appartegnan ad in manaschi accessori na agricul, il qual è collià stretgmain cun in manaschi agricul.

³ Las disposiziuns da questa lescha davart il dretg dal gudogn valan per tuts manaschi e bains funsils che l'alienader ha acquistà a vista d'ina utilisaziun agricula.

⁴ Las disposiziuns davart las correcziuns da cunfins (art. 57) e las mesiras per prevegnir a surdebitaziuns (art. 73-79) valan er per pitschens bains funsils (art. 2 al. 3).

Art. 4 Disposiziuns spezialas per manaschi agriculs

¹ Per bains funsils che furman sulets u cun auters ensemen in manaschi agricul valan las disposiziuns spezialas da questa lescha concernent ils manaschi agriculs.

² Las disposiziuns davart ils manaschi agriculs valan er per ina participaziun maioritara vi d'ina persuna giuridica da la quala las activas consistan spezialmain d'in manaschi agricul.

³ Las disposiziuns davart ils manaschi agriculs na valan betg per bains funsils che:

- a. appartegnan ad in manaschi agricul tenor l'artitgel 8;
- b. dastgan vegnir separads dal manaschi agricul cun l'approvaziun da l'autorità competenta.

Art. 5 Resalva dal dretg chantunal

Ils chantuns pon:

- a. suttametter manaschi agriculs, che n'adempleschan betg las premissas da l'artitgel 7, a las disposiziuns concernent ils manaschi agriculs;
- b. excluder l'applicaziun da questa lescha per dretgs da giudida e da participaziun da pastgiras, alps, gauds e pastgs, ch'èn en proprietad da corporaziuns da pastgira, d'alp, da gaud u da sumegliantas corporaziuns, nun che quests dretgs appartegnan ad in manaschi agricul, per il qual valan las disposiziuns da questa lescha concernent ils manaschi agriculs.

2. Chapital: Definiziuns

Art. 6 Bain funsil agricul

¹ Sco bain funsil agricul vala in giaschom ch'è adattà per l'utilisaziun agricula u per l'orticultura.

² Sco bains funsils agriculs valan er dretgs da giudida e da participaziun da pastgiras, alps, guauds e pastgs ch'èn en proprietad da corporaziuns da pastgira, d'alp, da guaud u da sumegliantas corporaziuns.

Art. 7 Manaschi agricul; en general

¹ Sco manaschi agricul vala ina unitad cumponida da bains funsils agriculs, d'edifizis e stabiliments, che serva sco basa per la producziun agricula e che pre-tenda almain ina mesa forza da lavur d'ina famiglia purila.

² Manaschis d'orticultura vegnan considerads sco manaschis agriculs, sch'els adempleschan las medemas cundiziuns.

³ Per giuditgar sch'i sa tracta d'in manaschi agricul, èsi da prender en considera-zion ils bains funsils suttamess a questa lescha (art. 2).

⁴ Ultra da quai èsi da resguardar:

- a. las relaziuns localas;
- b. la pussaivladad da construir ils edifizis necessaris per il manaschi u d'ampli-fitgar, restaurar u remplazzar edifizis existents, sche las expensas correspun-dentas èn supportablas per il manaschi;
- c. ils bains funsils affittads per pli lung temp.

⁵ In manaschi maschadà vala sco manaschi agricul, sch'el ha per gronda part in caracter agricul.

Art. 8 Manaschis agriculs affittads parcellarmain

Las disposiziuns davart ils singuls bains funsils agriculs vegnan applitgadas per in manaschi agricul, sche quel è affittà legalmain entiramain u per gronda part parcellarmain dapi pli che sis onns e quest'affittaziun n'ha ni caracter transitori ni è succedida per motivs persunals en il senn da l'artitgel 31 alinea 1 litera e ed f da la lescha federala dals 4 d'october 1985 davart la fittanza agricula.

Art. 9 Cultivatur direct

¹ Cultivatur direct è quel che cultivescha sez il terren agricul e maina persunal-main il manaschi agricul.

² Capavel da cultivar sez è quel che posseda las qualificaziuns ch'èn necessarias tenor la pratica usitada en nos pajais, per cultivar sez il terren e manar persunal-main in manaschi agricul.

Art. 10 Valur da rendita

¹ La valur da rendita correspunda al chapital che po vegnir tschainsi, per ina media dal pertschient per primas ipotecas, cun il retgav dal manaschi agricul u dal bain funsil cultivà tenor l'isanza dal pajais. Il retgav ed il pertschient dal tschains è da fixar tenor la media da plirs onns (perioda da calculaziun).

² Il cussegl federal regla la moda e la perioda da calculaziun ed ils detagls da la valitaziun.

2. Titel:

Restricziuns da dretg privat concernent il traffic cun manaschis e bains funsils agriculs

1. Chapitel: Partiziun d'ierta

1. Part: En general

Art. 11 Dretg da l'attribuziun d'in manaschi agricul

¹ Sch'in manaschi agricul sa chatta en l'ierta, po mintga ertavel pretender che quel vegnia attribui ad el a chaschun da la partiziun da l'ierta, sch'el vul cultivar sez quest manaschi e para d'esser qualifitgà per quest intent.

² Sche nagin ertavel pretenda l'attribuziun per l'atgna cultivaziun u na para quel che pretenda l'attribuziun betg qualifitgà, po mintga ertavel legitim pretender l'attribuziun.

³ Sch'il manaschi agricul vegn attribui ad in auter ertavel che al consort survivent, po quel pretender, sche las circumstanzas permettian quai, la giudida d'in'abitaziun u in dretg d'abitar, cun laschar imputar quai a ses dretgs d'ierta. Ils consorts pon midar u excluder quest dretg cun in contract documentà publicamain.

Art. 12 Suspensiun da la partiziun d'ierta

¹ Sch'il relaschader da l'ierta relascha sco ertavels descendents minorens, ston ils ertavels mantegnair la cuminanza d'ertavels fin ch'igl è pussaivel da decider, sch'in descendent surpiglia il manaschi agricul per sez cultivar quel.

² Sch'in dals ertavels legitims ademplescha il mument da la successiun d'ierta las premissas per cultivar sez il manaschi, è quel d'attribuir a quest ertavel.

³ Sch'il manaschi agricul è affittà per pli lung temp e vul in ertavel surpigliar quel per al cultivar sez, po el pretender che la decisiun concernent l'attribuziun dal manaschi vegnia suspendida fin al pli tard in onn avant la scadenza dal contract da fittanza.

Art. 13 Dretg d'attribuziun da parts da cumproprietad

Sch'ina part da cumproprietad vi d'in manaschi agricul sa chatta en l'ierta, po mintga ertavel pretender l'attribuziun da questa part sut las medemas cundiuns, per las qualas el pudess pretender l'attribuziun dal manaschi.

Art. 14 Dretg d'attribuziun en cas da proprietad communabla

¹ Sch'ina participaziun ereditara vi d'ina proprietad communabla sa chatta en l'ierta, po mintga ertavel pretender da passar al post dal defunct sut las medemas cundiziuns, per las qualas el pudess far valair l'attribuziun dal manaschi agricul.

² Sch'ina participaziun vi d'ina proprietad communabla sa chatta en l'ierta e sche questa proprietad communabla vegn dissolvida tras la mort d'in proprietari communabel, po mintga ertavel pretender da cooperar empè dal defunct vi da la liquidaziun da la proprietad communabla e quai sut las medemas cundiziuns, per las qualas el pudess far valair l'attribuziun dal manaschi agricul.

Art. 15 Inventari dal manaschi, manaschi accessori na agricul

¹ L'ertavel che fa valair l'attribuziun dal manaschi agricul per l'atgna cultivaziun po ultra da quai pretender ch'i vegnia attribuì ad el l'inventari dal manaschi (muvel, iseglia, provisiuns e.u.v.).

² Sch'in manaschi accessori na agricul è collià stretgamain cun in manaschi agricul, po l'ertavel che fa valair l'attribuziun dal manaschi agricul pretender l'attribuziun da domadus manaschis.

Art. 16 Divisiun dal manaschi

¹ Sch'in manaschi agricul permetta sin fundament da sia extensiun e sia natira d'al divider en dus u plirs manaschis che offreschan ina buna existenza ad ina famiglia purila, dastga il manaschi vegnir dividì en questa moda cun il consentiment da l'autorità cumpetenta per la permissiun (art. 60 lit. b).

² In dretg da la divisiun han be ertavels che vulan cultivar sez il manaschi agricul e che paran d'esser qualifitgads per quest intent.

Art. 17 Imputaziun a la part d'ierta

¹ Il manaschi agricul vegn imputà per la valor da rendita a la part d'ierta da l'ertavel che cultivescha sez quel.

² L'inventari dal manaschi è d'imputar per la valor da giudida ed il manaschi accessori na agricul per la valor commerziala.

Art. 18 Augment da la valor d'imputaziun

¹ Sch'i resulta in surpli da las passivas a l'ierta cun l'imputaziun per la valor da rendita, vegn la valor d'imputaziun augmentada correspudentamain, dentant sin il pli fin a la valor commerziala.

² Ils conertavels pon ultra da quai pretender in augment commensurà da la valor d'imputaziun, sche circumstanzas particularas giustifitgeschan quai.

³ Sco circumstanzas particularas valan surtut la pli auta valor da cumpra dal manaschi u investiziuns considerablas ch'il relaschader da l'ierta ha fatg durant ils davos diesch onns avant sia mort.

Art. 19 Disposiziuns dal relaschader d'ierta en cas che plirs ertavels vulan surpigliar il manaschi

¹ Sche plirs ertavels adempleschan las premissas per l'attribuziun dal manaschi agricul, po il relaschader d'ierta designar en in testament u en in contract d'ierta qual dad els che ha il dretg d'al surpigliar.

² Il relaschader da l'ierta na po betg privar dal dretg d'attribuziun in ertavel legitim, che vul cultivar sez il manaschi e para d'esser qualifitgà per quest intent en favur d'in ertavel, che na vul betg sez cultivar il manaschi agricul u che na para betg d'esser qualifitgà per quest intent, u en favur d'in ertavel institui.

³ L'exclusiun d'ierta e la renunzia d'ierta èn resalvadas.

Art. 20 Mancanza d'ina disposiziun d'ierta

¹ Sch'il relaschader da l'ierta n'ha betg designà in surpigliader, ha il dretg d'attribuziun d'in ertavel legitim la precedenza vers quel d'in auter ertavel.

² Dal rest èn las relaziuns persunalas da l'ertavel decisivas per l'attribuziun.

Art. 21 Dretg d'attribuziun d'in bain funsil agricul

¹ Sch'i sa chatta en l'ierta in bain funsil agricul che n'appartegna betg ad in manaschi agricul, po in ertavel pretender l'attribuziun da quel per la dubla valor da rendita, sch'el è proprietari d'in manaschi agricul u sch'el dispona economicamain d'in tal e sche quest bain funsil è situà, tenor l'usit local, en la regiun da cultivaziun da quest manaschi.

² Las disposiziuns davart l'augment da la valor d'imputaziun per manaschis agriculs e davart la restricziun da la libertad da disponer valan conform lur senn.

Art. 22 Scadenza dal dretg d'attribuziun

Il dretg d'attribuziun d'in manaschi u d'in bain funsil agricul na cumpeta betg a l'ertavel, sch'el è gia proprietari d'in manaschi agricul che porscha ad ina famiglia ina buna existenza sur la media u sch'el dispona economicamain d'in tal manaschi.

Art. 23 Garanzia da la cultivaziun directa; scumond d'alienar

¹ Sch'in manaschi agricul vegn attribui ad in ertavel per l'atgna cultivaziun, dastga el alienar quel durant diesch onns suandants be cun il consentiment dals conertavels.

² In consentiment n'è betg necessari, sche:

- a. in descendent acquista il manaschi agricul e cultivescha sez quel e para qualifitgà per quest intent;
- b. l'ertavel alienescha il manaschi agricul a la cuminanza publica per la realisaziun d'in pensum public tenor l'artitgel 65 u sch'el vegn sfurzà da ceder quel;
- c. l'ertavel alienescha singuls bains funsils agriculs u parts da tals cun il consentiment da l'autorità cumpetenta (art. 60).

Art. 24 Garanzia da la cultivaziun directa; dretg da cumpra

¹ Sch'in ertavel u ses descendent, al qual il manaschi agricul è vegni tranferì, chala definitivamain entaifer diesch onns da cultivar sez il manaschi, ha mintga conertavel il dretg da cumpra, sch'el vul cultivar sez il manaschi agricul e para d'esser qualifitgà per quest intent.

² L'ertavel, vers il qual il dretg da cumpra vegn exequì, ha il dretg dal pretsch, per il qual il manaschi agricul al è vegni imputà a chaschun da la partiziun da l'ierta. El ha ultra da quai il dretg d'ina indemnizaziun da sias expensas che han augmentà la valur dal manaschi; quellas èn da quintar cun la valur actuala.

³ Il dretg da cumpra è ertabel, ma betg transferibel. El scada trais mais suenter ch'il titular dal dretg da cumpra ha obtegni conuschientscha da la cessiun da la cultivaziun directa, il pli tard dentant dus onns suenter che quella è vegnida smessa.

⁴ Il dretg da cumpra na po betg vegnir fatg valair, sche:

- a. in descendent vul surpigliar il manaschi agricul per cultivar sez quel e para d'esser qualifitgà per quest intent;
- b. l'ertavel mora ed in da ses ertavels vul surpigliar il manaschi agricul per cultivar sez quel e para d'esser qualifitgà per quest intent;
- c. l'ertavel alienescha il manaschi agricul a la cuminanza publica per la realisaziun d'in pensum public tenor l'artitgel 65 u sch'el vegn sfurzà da ceder quel;
- d. l'ertavel alienescha singuls bains funsils agriculs u parts da tals cun il consentiment da l'autoritàd competenta (art. 60).

⁵ En cas da renunzia da la cultivaziun directa pervi d'accident u malsogna e sch'il proprietari ha descendents minorens, na po il dretg da cumpra uschè ditg betg vegnir fatg valair, fin ch'i po vegnir decidì, sch'in descendent po surpigliar il manaschi agricul per cultivar quel sez.

2. Part: Dretg da cumpra da parents

Art. 25 Princip

¹ En cas ch'in manaschi agricul sa chatta en l'ierta ed uschenavant ch'els èn qualifitgads da cultivar quel sez, han in dretg da cumpra:

- a. mintga descendent che n'è betg ertavel;
- b. mintga fragliun e scadin uffant d'in fragliun che n'è betg ertavel ma che pudess far valair in dretg da precumpra en cas da la vendita dal manaschi agricul.

² Artitgel 11 alinea 3 vala confirm ses senn.

Art. 26 Concorrenza cun il dretg ereditar da l'attribuziun

- ¹ Il dretg da cumpra na po betg vegnir fatg valair, sche:
 - a. il manaschi agricul vegn tar la partiziun d'ierta attribuì ad in ertavel legitim che vul cultivar sez quel e para d'esser qualifitgà per quest intent;
 - b. la cuminanza dals ertavels transferescha il manaschi agricul sin in descendent dal defunct, che vul cultivar sez il manaschi e para d'esser qualifitgà per quest intent, u
 - c. il manaschi è stà durant 25 onns en proprietad dal defunct.
- ² Sch'il dretg da cumpra concorra cun in dretg ereditar da l'attribuziun tenor artitgel 11 alinea 1, èn las relaziuns persunalas decisivas per l'attribuziun.
- ³ Sch'il relaschader da l'ierta relascha descendents minorens, po il dretg da cumpra uschè ditg betg vegnir fatg valair, fin ch'i po vegnir decidì, sch'in descendent po surpigliar il manaschi per cultivar quel sez.

Art. 27 Cundiziuns e modalitads

- ¹ Il dretg da cumpra po vegnir exequì sut las cundiziuns e modalitads che valan per il dretg da precumpra.
- ² Sch'il pretsch, ch'è da pajar per exequir il dretg da cumpra tenor las disposiziuns davart il dretg da precumpra, na tanscha betg per cuvrir las passivas da l'ierta, vegn il pretsch da surpigliada augmentà correspondentamain, dentant sin il pli fin a la valur commerziala.

3. Part: Dretg dals conertavels sin il gudogn

Art. 28 Princip

- ¹ Sch'in manaschi agricul u in bain funsil vegn attribuì ad in ertavel tar la partiziun da l'ierta per ina valur imputabla inferiura a la valur commerziala, ha mintga ertavel en cas d'ina alienaziun il dretg da la part dal gudogn che correspunda a sia part da l'ierta.
- ² Mintga conertavel po far valair ses dretg a moda independenta. Quest dretg è ertabel e transferibel.
- ³ Il dretg exista be lur, sche l'ertavel alienescha il manaschi agricul u il bain funsil entaifer 25 onns dapi l'acquist.

Art. 29 Alienaziun

- ¹ Sco alienaziun en il senn da l'artitgel 28 valan:
 - a. la vendita e mintga fatschenta giuridica ch'è economicamain equivalenta ad ina vendita;
 - b. l'expropriaziun;
 - c. l'incorporaziun en ina zona da bajegiar, nun ch'ella pertutgia in bain funsil agricul ch'è sujtamess al dretg funsil puril (art. 2 al. 2 lit. a);
 - d. la transiziun d'ina utilisaziun agricula ad ina na agricula (midada d'intent).

- ² Decisivas per il mument da l'alienaziun èn:
- a. la conclusiun dal contract cun il qual l'alienader s'oblighescha da transferir la proprietad;
 - b. l'introducziun da la procedura d'expropriaziun;
 - c. l'introducziun da la procedura per incorporar in bain funsil agricul en ina zona da bajegiar;
 - d. en cas da midada d'intent, la fatschenta, cun la quala i vegn permiss a l'autorisà l'utilisaziun na agricula, u l'act dal proprietari ch'effectuescha la midada da l'utilisaziun.

Art. 30 Scadenza

Il dretg sin il gudogn scada:

- a. tar la vendita u l'expropriaziun cun la scadenza da la cuntraprestaziun ch'il vendider u l'exproprià po pretender;
- b. tar l'incorporaziun d'in bain funsil agricul en ina zona da bajegiar il mument da l'alienaziun u da l'utilisaziun sco terren da construcziun, il pli tard suenter 15 onns dapi l'incorporaziun valaivla en la zona;
- c. en cas da midada d'intent sin iniziativa dal proprietari cun l'act ch'effectuescha la midada d'intent.

Art. 31 Gudogn

¹ Il gudogn correspunda a la differenza tranter la valur d'alienaziun e la valur d'imputaziun. Expensas ch'augmentan la valur dal manaschi agricul u dal bain funsil po l'ertavel deducir per la valur actuala.

² En cas da l'incorporaziun d'in bain funsil agricul en ina zona da bajegiar vegni fatg diever da la valur commerciala per calcular il gudogn, sch'ina alienaziun na succeda betg entaifer 15 onns.

³ En cas d'ina midada d'intent munta il gudogn al retgav annual real u pussaivel da l'utilisaziun na agricula, multiplitgà cun ventg.

⁴ Per mintg'onn cumplain, durant il qual il manaschi u bain agricul è stà en sia proprietad, po l'ertavel deducir dus tschientavels dal gudogn (deducziun per durada da proprietad).

⁵ Uschenavant che quai è pli favuraivel per l'alienader, vegn il gudogn calculà tenor ina valur d'imputaziun pli auta, empè da reducir quel cun la deducziun per durada da proprietad. La valur d'imputaziun vegn augmentada per quest per tschient, per il qual la valur da rendita è creschida en consequenza da la modificaziun da la basa da calculaziun.

Art. 32 Deducziun per la cumpensaziun reala

¹ Sche l'ertavel acquista en Svizra giaschom sco cumpensaziun reala per pudair cuntinuar sin quel cun ses manaschi agricul, u sch'el acquista in auter manaschi agricul per remplazzar il manaschi alienà, dastga el deducir dal pretsch d'alienaziun il pretsch per l'acquist d'ina cumpensaziun reala cun ina rendita equivalenta. Il pretsch pajà na dastga betg esser exagerà (art. 66).

² Ina deducziun è permessa be lur, sche la cumpra è vegnida fatga entaifer dus onns avant u suenter l'alienaziun u entaifer tschintg onns suenter l'expropria-ziun.

³ Ils conertavels mantegnan il dretg sin il gudogn, sch'ils ulteriurs bains funsils u ils bains acquistads sco cumpensaziun vegnan alienads.

Art. 33 Deducziun per meglieraziun e substituziun d'edifizis e stabiliments

¹ L'ertavel po plinavant deducir dal pretsch d'alienaziun l'import pajà per la meglieraziun necessaria d'in edifizis u d'in stabiliment agricul, uschenavant ch'il bain funsil, sin il qual l'object meglierà sa chatta, deriva da la medema ierta e resta en sia proprietad.

² Resguardads vegnan l'import ch'è necessari il mument da l'alienaziun e quel ch'il proprietari ha impundi durant ils davos tschintg onns avant l'alienaziun.

³ Sche l'ertavel construescha in nov edifizis u stabiliment sco substituziun d'in vegl e per garantir l'existenza da l'utilisaziun agricula, po el deducir dal pretsch d'alienaziun l'import pajà per la construcziun.

⁴ Sche l'ertavel alienescha pli tard il bain funsil sin il qual sa chatta l'edifizis u il stabiliment meglierà u construi da nov, na dastga el betg deducir quest import ina segunda giada.

Art. 34 Garanzia dal dretg sin il gudogn

¹ In conertavel po laschar garantir ses dretg sin il gudogn cun instituir in pegn funsil (ipoteca) sin il manaschi u sin il bain funsil attribuì ad el e quai tenor las disposiziuns suandantas.

² Quel che ha il dretg latiers po da tut temp, il pli tard però il mument da l'alienaziun dal manaschi u dal bain funsil, far nudar en il register funsil ina inscripziun provisoriala dal dretg da pegn senza inditgar l'import dal pegn. L'inscripziun provisoriala ha per consequenza ch'il dretg da pegn obtegna in effect real a partir dal mument da la prenotaziun, per il cas da sia determinaziun posteriura.

³ La prenotaziun succeda sin dumonda unilateral da quel che ha il dretg. L'administratur dal register funsil orientescha il proprietari davart la prenota-ziun.

⁴ L'inscripziun provisoriala croda, sch'il conertavel na pretenda betg l'inscripziun definitiva dal dretg da pegn entaifer trais mais dapi avair conuschientscha da l'alienaziun dal manaschi u dal bain funsil. Dal rest valan las disposiziuns dal cudesch civil davart il dretg da pegn dals mastergnants ed impressaris.

Art. 35 Abrogaziun u midada dal dretg sin il gudogn

Il dretg legal sin il gudogn po vegnir abrogà u midà cun ina cunvegna en scrit.

2. Chapitel:

Fin da la proprietad collectiva constituida tras contract

Art. 36 Dretg da l'attribuziun; princip

¹ Sche relaziuns da proprietad da cuminanza u da cumproprietad vi d'in manaschi agricul constituidas tras in contract vegnan dissolvidas, po mintga cumproprietari u proprietari da cuminanza pretender ch'il manaschi agricul vegnia attribui ad el, sch'el vul cultivar sez quel e para d'esser qualifitgà per quest intent.

² Sche relaziuns da proprietad da cuminanza u da cumproprietad vi d'in bain funsil constituidas tras in contract vegnan dissolvidas, po mintga cumproprietari u proprietari da cuminanza pretender l'attribuziun da quest bain, sche:

- a. el è proprietari d'in manaschi agricul u dispona economicamain d'in tal;
- b. il bain funsil è situà, tenor usit local, en la regiun da cultivaziun da quest manaschi.

³ Las disposiziuns dals artitgels 242 e 243 dal Cudesch civil, destinadas per proteger il consort, restan resalvadas.

Art. 37 Valur imputabla

¹ En cas da dissoluziun da cumproprietad u da proprietad da cuminanza vegn il manaschi agricul imputà per la valur da rendita ed il bain funsil agricul per la dubla valur da rendita. Per l'augment da la valur imputabla valan conform lur senn las disposiziuns davart l'augment dal pretsch da surpigliada concernent il dretg da precumpra (art. 52).

² En cas da dissoluziun da cumproprietad u da proprietad da cuminanza tranter consorts ch'èn suttamess al stadi dals bains da la participaziun a l'acquist, resta resalvà l'artitgel 213 dal Cudesch civil davart l'augment da la valur da rendita.

³ En cas da dissoluziun d'ina cuminanza da bains po la valur imputabla vegnir augmentada commensuradamain, sche circumstanzas spezialas tenor l'artitgel 213 dal Cudesch civil giustifitgeschan quai.

⁴ Ils cumproprietaris u ils proprietaris da cuminanza, als quals il manaschi agricul u il bain funsil n'è betg vegni attribui, han en cas d'ina alienaziun posteriura il dretg sin il gudogn tenor las disposiziuns davart il dretg sin il gudogn dals conertavels.

Art. 38 Applicaziun da disposiziuns da dretg d'ierta

Las disposiziuns da dretg d'ierta davart il dretg d'attribuziun en cas da concorrenza da plirs ertavels (art. 20 al. 2), davart la crudada dal dretg d'attribuziun (art. 22) e davart la garanzia da la cultivaziun directa (art. 23 e 24) valan conform lur senn.

Art. 39 Abrogaziun e modificaziun

Cunvegnas davart la valur imputabla e l'abrogaziun u la modificaziun dal dretg d'attribuziun dovran la documentaziun publica. Ellas pon vegnir prenotadas en il register funsil en cas da cumproprietad.

3. Chapitel: Contracts d'alienaziun

1. Part:

Restricziuns generalas da l'abiltad da disponer en ils cas d'alienaziun

Art. 40 Consentiment dal consort

¹ Il proprietari po alienar in manaschi agricul ch'el cultivescha ensemen cun ses consort, u ina part da cumproprietad vi da quel, be cun il consentiment dal consort.

² Sch'el n'obtegna betg quest consentiment u sche quel vegn refusà senza motiv valaivel, po el recurrer al derschader.

³ L'artitgel 169 dal Cudesch civil, destinà per proteger l'abitaziun da la famiglia, resta resalvà.

Art. 41 Dretg sin il gudogn e dretg da recumpra convenziunals

¹ Las partidas pon stipular che l'alienader d'in manaschi agricul u d'in bain funsil haja il dretg sin il gudogn, sche quels vegnan realienads. Quest dretg è sut-tamess a las disposiziuns davart il dretg sin il gudogn dals conertavels, uschena-vant che las partidas n'han betg stipulà insatge auter.

² Sch'in manaschi agricul u in bain funsil begn alienà per in pretsch sut la valor commerziala, senza ch'i saja stipulà in dretg sin il gudogn, restan resalvadas las disposiziuns davart la gulivaziun e la reducziun (art. 626-632 ed art. 522-533 CC). Il plant da reducziun e da gulivaziun na sa perscriva betg, uschè ditg ch'il gudogn na scada betg (art. 30).

³ L'alienader po stipular in dretg da recumpra cun l'acquistader per il cas che quel desista da cultivar sez il manaschi. Sche l'alienader mora e l'acquistader desista da cultivar sez ses bain, po mintga ertavel che vul cultivar sez il manaschi e che para qualifitgà per quest intent, far valair independentamain il dretg da recumpra.

2. Part: Dretg da precumpra dals parents

Art. 42 Object e rang

¹ Sch'in manaschi agricul vegn alienà, han ils parents da l'alienader numnads qua suandant in dretg da precumpra tenor la sequenta rangaziun, sch'els vulan cultivar sez quest manaschi e paran d'esser qualifitgads per quest intent:

1. mintga descendent;
2. mintga fragliun e scadin uffant da fragliuns, sche l'alienader ha acquistà il manaschi entiramain u per la gronda part avant main che 25 onns dals geniturs u or da l'ierta dal relasch da quels.

² Sch'in bain funsil agricul vegn alienà, ha mintga descendent da l'alienader in dretg da precumpra vi da quel, sch'el è proprietari d'in manaschi agricul u dis-pona economicamain d'in tal ed il bain funsil è situà, tenor usit local, en la regiun da cultivaziun da quest manaschi.

³ Nagin dretg da precumpra ha quel, vers il qual l'alienader fa valair motivs che giustificgeschan in'exclusiun da l'ierta.

Art. 43 Cas da precumpra

In parent po er lur far valair il dretg da precumpra, sch'in manaschi u in bain funsil agricul:

- a. è vegnì purtà en ina cuminanza da bains, en ina societad, en in'associaziun u en in'otra corporaziun;
- b. è vegnì transferì gratuitamain;
- c. è vegnì alienà ad in auter parent u al consort.

Art. 44 Pretscha da surpigliada

Ils autorisads pon far valair il dretg da precumpra vi d'in manaschi agricul per la valur da rendita e vi d'in bain funsil agricul per la dubla valur da rendita.

Art. 45 Proprietad collectiva

Sch'i vegn alienà in manaschi agricul un in bain funsil vi dal qual exista proprietad collectiva (cumproprietad u proprietad da cuminanza), po il dretg da precumpra er vegnir exequì, sche la relaziun da parentella che fundescha il dretg da precumpra, exista be vers in dals proprietaris da cuminanza u vers in dals cumproprietaris.

Art. 46 Autorisads en il medem rang

¹ Sche plirs autorisads en il medem rang fan valair il dretg da precumpra, po l'alienader designar quel che duai far il contract da cumpra.

² Sche l'alienader desista da quai, èn las relaziuns persunalas dals autorisads decisivas per l'attribuziun d'in manaschi agricul.

3. Part: Dretg da precumpra dal fittadin

Art. 47 Object

¹ Sch'in manaschi agricul vegn alienà, ha il fittadin in dretg da precumpra, sche:

- a. el vul cultivar sez il manaschi e para d'esser qualifitgà per quest intent e
- b. la durada legala minimala da fittanza tenor las disposiziuns da la lescha federala dals 4 d'october 1985 davart la fittanza agricula è scadida.

² Sch'in bain funsil agricul vegn alienà, ha il fittadin il dretg da precumpra, sche:

- a. la durada legala minimala da fittanza tenor las disposiziuns da la lescha federala dals 4 d'october 1985 davart la fittanza agricula è scadida e
- b. il fittadin è proprietari d'in manaschi agricul u dispona economicamain d'in tal ed il bain funsil affittà è situà, tenor l'usit local, en la regiun da cultivaziun da quest manaschi.

³ Il dretg da precumpra dals parents proceda a quel dal fittadin.

Art. 48 Dretg obligant

Il fittadin na po betg desister da ses dretg da precumpra avant che sa preschentia il cas da precumpra.

4. Part: Dretg da precumpra vi da parts da cumproprietad

Art. 49

¹ En cas d'alienaziun d'ina part d'ina cumproprietad vi d'in manaschi agricul han, en la rangaziun suandanta, in dretg da precumpra:

1. mintga cumproprietari che vul cultivar sez il manaschi e para d'esser qualifitgà per quest intent;
2. mintga descendent, mintga fragliun e mintg'uffant da fragliuns sco er fittadins, sut las cundiziuns e modalitads e tenor il rang che valan per il dretg da precumpra vi d'in manaschi agricul;
3. scadin auter cumproprietari tenor l'artitgel 682 dal Cudesch civil.

² En cas d'alienaziun d'ina part d'ina cumproprietad vi d'in bain funsil agricul han, en la rangaziun suandanta, in dretg da precumpra:

1. mintga cumproprietari ch'è gia proprietari d'in manaschi agricul u dispona economicamain d'in tal ed il bain funsil è situà, tenor l'usit local, en la regiun da cultivaziun da quest manaschi;
2. mintga descendent ed il fittadin, sut las cundiziuns e modalitads e tenor il rang che valan per il dretg da precumpra vi d'in bain funsil agricul;
3. scadin auter cumproprietari tenor l'artitgel 682 dal Cudesch civil.

³ Il cumproprietari che pretenda l'attribuziun d'in manaschi agricul per l'atgna cultivaziun u in bain funsil agricul ch'è situà, tenor l'usit local, en la regiun da cultivaziun dal manaschi, po far valair il dretg da precumpra vi d'in manaschi agricul per la valur da rendita e vi d'in bain funsil agricul per la dubla valur da rendita.

5. Part: Disposiziuns communablas tar ils dretgs da precumpra tenor dretg federal

Art. 50 Crudada dal dretg da precumpra

Il dretg da precumpra vi d'in manaschi agricul u vi d'in bain funsil na po betg vegnir fatg valair, sch'il pretendent è gia proprietari d'in manaschi agricul, che porscha ina buna existenza sur la media ad ina famiglia purila, u sch'el dispona economicamain d'in tal manaschi.

Art. 51 Extensiun dal dretg da precumpra, pretsch da surpigliada

¹ Sche l'alienader ha er vendì l'inventari dal manaschi (muvel, iseglia, provisiuns, e.u.v.), po el declarar, per il cas ch'i vegn fatg diever dal dretg da precumpra, ch'el s'abstegna da ceder entiramain u parzialmain l'inventari.

² Sch'in manaschi accessori è collià stretgamain cun in manaschi agricul, po il titular dal dretg da precumpra pretendere l'attribuziun da domadus manaschis.

³ Sco pretsch da surpigliada per l'inventari da manaschi e per il manaschi accessori na agricul vala la valur imputabla en la partiziun d'ierta (art. 17 al. 2).

Art. 52 Augment dal pretsch da surpigliada

¹ L'alienader po pretender in augment commensurà dal pretsch da surpigliada, sche circumstanzas particularas giustifitgeschan quai.

² Sco circumstanzas particularas valan surtut il pli aut pretsch da cumpra per il manaschi e tuttas investiziuns impurtantas ch'èn vegnidas fatgas durant ils davos diesch onns avant l'alienaziun.

³ Il pretsch da surpigliada correspunda en mintga cas almain als daivets ipotecars.

Art. 53 Dretg da l'alienader sin il gudogn

¹ Sch'il proprietari ha acquistà, faschond diever d'in dretg da precumpra legal, in manaschi u in bain funsil agricul sut la valur commerziala ed alienecha el l'object vinavant, ha l'alienader, vers il qual il dretg da precumpra è vegni exequi, il dretg sin il gudogn.

² Las disposiziuns davart il dretg sin il gudogn dals conertavels valan conform lur senn.

Art. 54 Garanzia da la cultivaziun directa; scumond d'alienar

¹ Sch'in proprietari ha acquistà in manaschi agricul per l'atgna cultivaziun, faschond diever d'in dretg da precumpra, dastga el alienar il manaschi durant diesch onns be cun il consentiment dal vendider.

² In consentiment n'è betg necessari, sche:

- a. il manaschi agricul vegn acquistà d'in descendent che vul cultivar quel sez e che para d'esser qualifitgà per quest intent;
- b. il proprietari alienescha il manaschi agricul a la cuminanza publica per la realisaziun d'in pensum public tenor l'artitgel 65 u sch'el vegn sfurzà da ceder quel;
- c. il proprietari alienescha singuls bains funsils u parts da bains funsils cun il consentiment da l'autorità competenta (art. 60).

Art. 55 Garanzia da la cultivaziun directa; dretg da recumpra

¹ Sch'in proprietari u ses descendent, al qual il manaschi è vegni transferi, desista entaifer diesch onns definitivamain da l'atgna cultivaziun, ha il vendider, vers il qual è vegni exequi il dretg da precumpra, in dretg da recumpra.

² Il dretg da recumpra è ertabel, dentant betg transferibel. In ertavel che vul cultivar sez il manaschi agricul e che para d'esser qualifitgà per quest intent, po far valair independentamain il dretg da recumpra.

³ Sch'il dretg da recumpra vegn exequi, ha il proprietari il dretg dal pretsch, per il qual el ha surpiglià il manaschi agricul. El ha ultra da quai il dretg da l'indemnizaziun da las expensas che han augmentà la valur dal manaschi; quellas èn da quintar tenor lur valur actuala.

⁴ Il dretg da recumpra stizza trais mais suenter che l'autorisà ha conuschientscha da la renunzia da la cultivaziun directa, il pli tard dentant dus onns suenter ch'igl è vegni desistì da quella.

- ⁵ Il dretg da recumpra na po betg vegnir fatg valair, sche:
- in descendent dal proprietari vul surpigliar il manaschi agricul per cultivar sez quel ed el para d'esser qualifitgà per quest intent;
 - il proprietari mora ed in ertavel vul surpigliar il manaschi per cultivar sez quel ed el para d'esser qualifitgà per quest intent;
 - il proprietari alienescha il manaschi agricul a la cuminanza publica per la realisaziun d'in pensum public tenor l'artitgel 65 u sch'el vegn sfurzà da ceder quel;
 - il proprietari alienescha singuls bains funsils u parts da bains funsils cun il consentiment da l'autorità cumpetenta (art. 60).
- ⁶ Sch'il proprietari relascha descendents minorens, na po il dretg da recumpra betg vegnir fatg valair per uschè ditg ch'igl n'è betg segir ch'in descendent possia surpigliar il manaschi per l'atgna cultivaziun.

6. Part: Dretgs da precumpra chantunals

Art. 56

- ¹ Ils chantuns pon prevair dretgs da precumpra:
- vi da bains funsils agriculs per corporaziuns ch'èn vegnidadas fundadas cun l'intent da megliar il terren, uschenavant ch'il bain funsil è situà en lur regiun da cultivaziun e l'acquist serva a l'intent da la corporaziun;
 - vi da pastgiras privatas, alps e pastgs per vischnancas, associaziuns da pastgiras ed alps e sumegliantas corporaziuns da lur intschess;
 - vi da dretgs da giudida e da participaziun vi da pastgiras, alps u pastgs per corporaziuns sco associaziuns da pastgiras u d'alps ch'èn proprietarias da questas pastgiras, alps u pastgs.
- ² Ils dretgs da precumpra legals tenor dretg federal han la preferenza vers ils dretgs da precumpra chantunals. Ils chantuns reglan la successiun dals dretgs da cumpra ch'els han introduci.

7. Part: Correcziuns da cunfins

Art. 57

- ¹ Ils proprietari da bains funsils agriculs vischinants ston cooperar tar la correcziun da cunfins nunadattads.
- ² Els pon pretender in barat da terren en la dimensiun necessaria u la cessiun da maximal tschintg aras, sch'il cunfin po vegnir megliarà essenzialmain qua tras.

3. Titel:

Restricziuns da dretg public concernent il traffic cun manaschis e bains funsils agriculs

1. Chapitel:

Partiziun reala da manaschis agriculs e parcellaziun da bains funsils agriculs

Art. 58 Scumond da partiziun reala e da parcellaziun

¹ Singuls bains funsils u parts da bains funsils na dastgan betg vegnir separads da manaschis agriculs (scumond da partiziun reala).

² Bains funsils agriculs na dastgan betg vegnir dividids en parcelas da main che 25 aras (scumond da parcellaziun). Per bains funsils da viticultura munta questa surfatscha minimala a 10 aras. Ils chantuns pon fixar pli grondas surfatschas minimalas.

³ Manaschis e bains funsils agriculs na dastgan ultra da quai betg vegnir dividids en parts da cumproprietad pli pitschnas ch'in dudeschavel.

Art. 59 Excepziuns

Il scumond da partiziun reala e da parcellaziun na vala betg per ina separaziun u partiziun:

- a. en il rom d'ina meglieraziun dal funs che vegn fatga cun la cooperaziun d'in'autoritat;
- b. cun l'intent d'ina correcziun da cunfins (art. 57) u d'ina tala en connex cun l'erecziun d'in'ovra;
- c. en consequenza d'in'expropriaziun u d'ina vendita a libra veglia, sch'il vender vegn smanatschà cun l'expropriaziun;
- d. en cas d'in'execuziun sfurzada.

Art. 60 Permissiun d'excepziuns

L'autoritat chantunala da permissiun permetta excepziuns dal scumond da partiziun reala e dal scumond da parcellaziun, sche:

- a. il manaschi agricul u il bain funsil vegn dividi en ina part entaifer ed en ina part ordaifer il champ d'applicaziun da questa lescha;
- b. il manaschi agricul porscha ina buna existenza agricula ad ina famiglia purila er suenter la divisiun u suenter la separaziun d'in bain funsil u d'ina part d'in bain funsil;
- c. vegnan barattads bains funsils u parts da bains funsils approximativamain equivalents concernent la rendita;
- d. la part che vegn separada serva per arrundar definitivamain in bain funsil na agricul ordaifer la zona da bajegiar. Il bain funsil na agricul dastga vegnir engrondì qua tras per maximal 1000 m².

2. Chapitel:

Acquist da manaschis e bains funsils agriculs

Art. 61 Princip

¹ Tgi che vul acquistar in manaschi u in bain funsil agricul dovra latiers ina permissiun.

² La permissiun vegn dada, sch'i n'exista betg in motiv da la refusar.

³ Sco acquisiziun vala il transferiment da la proprietad sco er mintga fatschenta giuridica economicamain eguala ad in transferiment da proprietad.

Art. 62 Excepziuns

La permissiun n'è betg necessaria en cas d'acquist:

- a. tras successiun d'ierta u tras l'attribuziun tenor dretg d'ierta;
- b. tras in descendent, il consort, ils geniturs, in fragliun u in uffant d'in fragliun da l'alienader;
- c. tras in cumproprietari u in proprietari da cuminanza;
- d. tras l'execuziun d'in dretg legal da cumpra u recumpra;
- e. en il rom d'in'expropriaziun u d'ina meglieraziun da terren cun la cooperaziun d'in'autorità;
- f. cun l'intent da curreger cunfins.

Art. 63 Motivs da refusaziun

La permissiun per l'acquist d'in manaschi agricul u d'in bain funsil vegn refusada, sche:

- a. l'acquistader na cultivescha betg sez il funs;
- b. igl è vegni fixà in pretsch exagerà;
- c. sche l'acquistader dispona giuridicamain u economicamain gia da dapli giaschom agricul, che quai ch'igl è necessari per ina buna existenza sur la media d'ina famiglia purila;
- d. il bain funsil che duai vegnir acquistà è situà, tenor l'usit local, ordaifer la regiun da cultivaziun dal manaschi da l'acquistader.

Art. 64 Excepziuns dal princip da la cultivaziun directa

¹ En cas da mancanza da la cultivaziun directa èsi da dar la permissiun, sche l'acquistader cumprova in motiv impurtant, spezialmain sche:

- a. l'acquist serve per mantegnair sco manaschi en fittanza in manaschi ch'è affittà dapi lung temp sco ina totalità, per arrundar in manaschi en fittanza u per eriger u mantegnair in manaschi experimental u da scola;
- b. l'acquistader dispona d'ina permissiun legala per ina utilisaziun na agricula dal terren ch'è valaivla tenor l'art. 24 da la lescha federala dals 22 da zercladur 1979 davart la planisaziun dal territori;
- c. l'acquist succeda a vista d'ina explotaziun da resursas mineralas permessa tenor il dretg davart la planisaziun dal territori e la surfatscha n'è betg pli gronda, che quai che l'interpresa dovra sco reserva cunvegna da materia prima u sco substituziun reala per ina surfatscha en la zona d'explotaziun, mintgamain per maximal 15 onns. Sch'il terren na vegn betg applitgà tenor

sia destinaziun entaifer 15 onns dapi l'acquist, sto el vegnir alienà tenor las disposiziuns da questa lescha. Il medem vala suenter ch'il terren è puspè vegnì recultivà;

- d. il manaschi agricul u il bain funsil è situà en ina zona da protecziun e l'acquistader acquista il terren per l'intent da questa protecziun;
- e. il conturn d'in lieu, d'in edifizii u d'in stabiliment istoric dign da protecziun u in object natural protegì duai vegnir protegì cun l'acquisiziun;
- f. malgrà in'offerta publica per in pretsch na exagerà (art. 66) i n'è betg avant maun in'offerta d'in cultivatur direct.

² La permissiun po vegnir colliada cun grevezzas.

Art. 65 Acquist tras la cuminanza publica

¹ L'acquist tras la cuminanza publica u tras sias instituziuns è da permetter, sch'el:

- a. vegn duvrà per ademplir in pensum public previs en ils plans dal dretg da planisaziun dal territori;
- b. serva sco cumpensaziun reala per eriger in'ovra prevista en ils plans dal dretg da planisaziun dal territori e sch'ina lescha federala u chantunala prescriva u permetta la prestaziun d'ina cumpensaziun reala.

² Ils motifs da refusaziun da l'artitgel 63 na valan betg per ils cas previs en l'alineia 1 litera a.

Art. 66 Pretsch d'acquist exagerà

Il pretsch d'acquist vala per exagerà, sch'el surpassa per pli che 5 pertschient ils pretschs pajads en media en il decurs dals davos tschintg onns per manaschis u bains funsils agriculs cumparegliabels da la medema regiun.

Art. 67 Ingiant sfurzà

¹ En cas d'in ingiant sfurzà sto il porschider preschentar la permissiun u deponer ils custs per in nov ingiant ed inoltrar ina dumonda da permissiun entaifer 10 dis dapi che l'attribuziun è succedida.

² Sch'il porschider na fa betg la dumonda u sche la permissiun vegn refusada, revochescha l'autorità d'ingiant l'attribuziun ed ordaina in nov ingiant.

³ L'emprim acquistader tras ingiant stat bun per ils custs dal nov ingiant.

Art. 68 Pretsch admissibel en cas d'ingiant sfurzà

¹ Sch'in manaschi u in bain funsil agricul vegn utilisà a chaschun d'in ingiant sfurzà, fixescha l'autorità da permissiun il pretsch admissibel sin dumonda da l'autorità d'ingiant.

² Sch'il pretsch admissibel vegn offerì da pliras personas, decida la sort davart l'attribuziun.

Art. 69 Inadmissibladad d'in ingiant voluntar

Manaschis e bains funsils agriculs na dastgan betg vegnir vendids sin ingiants voluntars.

3. Chapitel: Consequenzas da dretg civil e da dretg administrativ

Art. 70 Fatschentas giuridicas nunvalaivlas

Fatschentas giuridicas che cuntrafan als scumonds da partiziun reala e da parcelaziun da bains funsils (art. 58) u a las disposiziuns davart l'acquist da manaschis e da bains funsils agriculs (art. 61-69) u han l'intenziun da guntgir quests scumonds èn nunvalaivlas.

Art. 71 Revocaziun da la permissiun

¹ L'autoridad da permissiun revochescha sia decisiun, sche l'acquistader ha cuntanschi la permissiun cun indicaziuns faussas.

² Sch'èn passads pli che diesch onns dapi l'inscripziun d'ina fatschenta giuridica en il register funsil, na po la decisiun betg pli vegnir revocada.

Art. 72 Rectificaziun dal register funsil

¹ Sch'ina fatschenta nunvalaivla è vegnida inscrites en il register funsil, ordaina l'autoridad da permissiun la rectificaziun dal register funsil, suenter ch'ella ha revocà sia decisiun (art. 71).

² Sche l'administratur dal register funsil dauda posteriuramain ch'ina fatschenta è suttamesa a l'obligaziun da dumandar la permissiun, fa el attent l'autoridad da permissiun sin quest fatg.

³ Sch'èn passads pli che diesch onns dapi l'inscripziun da la fatschenta giuridica, n'è ina rectificaziun dal register funsil tenor l'alinea 1 betg pli pussaivla.

⁴ Ina rectificaziun dal register funsil è plinavant esclusa, sche dretgs da terzs da buna fai (art. 973 CC) vegnan violads qua tras. L'autoridad da permissiun s'infurmescha tar l'administratur dal register funsil avant sia decisiun, sch'igl exista tals dretgs.

4. Titel: Mesiras per prevegnir a la surdebitaziun

Art. 73 Limit da las grevezzas

¹ Bains funsils agriculs dastgan vegnir engrevgiads cun dretgs da pegn funsil be fin al limit da las grevezzas. Il limit da las grevezzas correspunda a la valor da rendita augmentada per 35 pertschient.

² Il limit da las grevezzas sto vegnir observà per:

- a. l'erecziun d'in dretg da pegn funsil;
- b. la constituziun d'in pegn movibel vi d'in titel ipotecar;
- c. la reemprestaziun sin in titel ipotecar amortisà, dal qual il proprietari po disponer (brev ipotecara sin il num dal proprietari).

³ Per giuditgar, sch'il limit da las grevezzas è cuntanschi, è decisiva la summa dals dretgs da pegn funsils inscrits, prenotads e menziunads en il register funsil. Ils dretgs da pegn funsil constituìds per garantir emprests concedìds u garantìds conform la lescha federala dals 23 da mars 1962 davart ils credits d'investiziun e l'agid per manaschis agriculs na vegnan betg dumbrads.

Art. 74 Dretgs da pegn funsil collectivs

¹ Sch'in pegn funsil vegn constitui sin plirs bains funsils per garantir in credit (pegn collectiv; art. 798 al. 1 CC), dastga mintga bain funsil vegnir engrevgià fin a l'import che corresponda a la summa dal limit da las grevezzas dals bains funsils impegnads.

² La constituiziun d'in pegn funsil collectiv sin bains funsils ch'èn suttamess a questa lescha, e sin tals che n'èn betg suttamess a questa lescha, n'è betg admissibla.

Art. 75 Excepciuns dal limit da las grevezzas

¹ I n'exista nagin limit da las grevezzas per:

- a. ils dretgs da pegn funsil legals tenor ils artitgels 808 ed 810 dal Cudesch civil sco er per ils dretgs da pegn funsil legals tenor dretg public chantunal (art. 836 CC);
- b. dretgs da pegn funsil per meglieraziuns da funs (art. 820 ed 821 CC);
- c. dretgs da pegn funsil per garantir emprests ch'èn vegnids concedids u garantids conform la lescha federala dals 23 da mars 1962 davart ils credits d'investiziun e l'agid per manaschis agriculs;
- d. dretgs da pegn funsil per garantir emprests che la confederaziun u in chantun conceda u garantescha a basa da la legislaziun davart la promoziun da la construcziun d'abitaziuns, uschenavant che las abitaziuns servan als basegns dal manaschi;
- e. dretgs da pegn funsil en furma da ipotecas per garantir il dretg sin il gudogn dals conertavels e da l'alienader.

² Las inscripziuns provisorias da dretgs da pegn funsil tenor ils artitgels 837 e 961 alinea 1 cifra 1 dal Cudesch civil dastgan vegnir prenotads en il register funsil senza resguard dal limit da las grevezzas.

³ L'inscripziun d'in dretg da pegn funsil a basa da l'alinea 1 litera a e b na tutga betg ils dretgs da pegn funsil gia inscrirts e ch'èn da rang posteriur.

Art. 76 Surpassament dal limit da las grevezzas

¹ In dretg da pegn funsil, per il qual vala il limit da las grevezzas e che surpassa quest limit, dastga vegnir constitui be per garantir in emprest che:

- a. in'associaziun u fundaziun da dretg privat u ina instituziun da dretg public chantunal renconuschida da la confederaziun conceda senza tschains al debitor;
- b. ina terza persuna conceda al debitor e che vegn garanti u tschainsi tras in'associaziun, fundaziun u instituziun en il senn da la litera a.

² L'autorità chantunala po permetter in emprest da terzs che vegn garanti d'in dretg da pegn e che surpassa il limit da las grevezzas, cun la cundiziun che las prescripziuns dals artitgels 77 e 78 vegnian observadas.

³ L'administratur dal register funsil refusa in'annunzia che n'ademplescha naginas da quellas premissas.

Art. 77 Concessiun d'emprests garantids tras pegns

¹ In emprést che vegn garanti d'in dretg da pegn che surpassa il limit da las grevazzas, dastga be vegnir concedì, sch'el:

- a. serva al debitor per acquistar, engrondir, mantegnair u meglierar in manaschi u in bain funsil agricul, u per cumprar u renovar inventari da manaschi necessari, e
- b. sch'el na chaschuna betg ina grevezza insupportabla per il debitor.

² Per pudair giuditgar, sche l'emprest è supportabel, èsi da far in preventiv. Igl è necessari da resguardar tuttas expensas dal debitor per tschainsir ed amortisar ses daivets da pegn ed ils daivets currentes. D'integrar en quest'examinaziun èn er ils emprésts ch'èn garantids tras dretgs da pegn, per ils quals il limit da las grevazzas na vala betg.

³ Persunas u instituziuns che garanteschon l'emprest, che pajan il tschains da quel u concedan quel senza tschains, surveglian che l'emprest vegnia applitgà per l'intent fixà. Las persunas u l'instituziun che garanteschon l'emprest u pajan il tschains da quel, e l'autorità ch'ha examinà l'emprest, pon obligar il creditor da desdir l'emprest, sche quel na vegn betg applitgà conform l'intent fixà.

Art. 78 Obligaziun da restituir l'emprest

¹ Sch'in emprést serva per acquistar, engrondir, mantegnair u meglierar in bain funsil agricul, sto la part che surpassa il limit da las grevazzas vegnir restituida entaifer 25 onns. En cas da circumstanzas particularas po il creditor conceder al debitor in pli lung termin da restituziun u al liberar entiramain da l'obligaziun da restituir l'emprest en ratas. Tals levgiaments pon vegnir concedids be cun il consentiment da la persuna u da l'instituziun che ha garanti u tschainsì l'emprest u da l'autorità che l'ha examinà.

² Sche l'emprest vegn applitgà per financiar inventari da manaschi, èsi da fixar in termin da restituziun che correspunda a la durada da l'amortisaziun da la chausa finanziada.

³ Sch'in emprést restitui è garanti tras ina brev ipotecara u tras ina brev da rendita e na vegnan quellas betg applitgadas sco garanzia per in nov emprést tenor ils artitgels 76 e 77, sto il creditor procurar che la summa da pegn vegnia midada u stizzada en il register funsil u sin il titel da pegn, uschenavant che la summa surpassa il limit da las grevazzas. Persunas u instituziuns che dattan garanzia per l'emprest u pajan il tschains da quel e l'autorità che ha examinà l'emprest, han, per l'intent menziunà, il dretg da proponer a l'uffizi dal register funsil da stizzar l'inscripziun.

⁴ Il titel dal pegn na dastga betg vegnir consegnà al debitor avant che sajan ademplitas las cundiziuns tenor l'aleina 3.

Art. 79 Renconuschientscha d'associazions, fundaziuns ed instituziuns chantunalas

¹ In'associazion u ina fundaziun da dretg privat vegn renconuschida, sche lur statutas:

- a. prevesan da conceder emprests per intents agriculs senza tschains u da garantir u tschainsir tals emprests, sch'els vegnan concedids da terzs;
- b. fixeschan in import maximal, per il qual tals emprests vegnan concedids senza tschains, garantids u tschainsids al singul debitor;
- c. incumbenseschan cun l'administraziun in organ che sa cumpona da persunas cumpetentas;
- d. excludan ch'ils organs obtegnian prestaziuns dependentas da la rendita (tantiemas);
- e. prevesan ch'il chapital da participaziun ed autras investiziuns dals associads dastgian vegnir tschainsids per sin il pli cun la tariffa da tschains per ipotecas d'emprim rang;
- f. prevesan ch'in gudogn net vegnia applitgà per far provisiuns e reservas.

² Il departament federal da giustia e polizia decida davart la renconuschientscha e publichescha la decisiun correspondenten en il Fegl uffizial federal.

³ Per la renconuschientscha d'instituziuns chantunalas valan las disposiziuns davart la renconuschientscha d'associazions e fundaziuns conform lur senn.

⁴ Las associazions, fundaziuns ed instituziuns chantunalas renconuschidas èn obligadas da furnir regularmain in rapport davart lur gestiun al departament federal da giustia e polizia.

5. Titel: Procedura, protecziun giuridica

1. Chapitel: Prescripziuns da procedura

1. Part: Disposiziuns generalas

Art. 80 Cumpetenza

¹ La dumonda per obtegnair ina permissiun, ina decisiun da constataziun u ina stimaziun da la valor da rendita è d'inoltrar a l'autorità chantunala.

² Sch'in manaschi agricul è situà en divers chantuns, è quest chantun cumpetent per dar ina permissiun u ina decisiun da constataziun, en il qual sa chatta la part da la gronda valor.

Art. 81 Tractament tras l'administratur dal register funsil

¹ D'inoltrar a l'uffizi dal register funsil èn, ultra dal document davart la fatschenta giuridica, la permissiun necessaria u ils documents dals quals sortescha ch'ina permissiun na saja betg necessaria, sco er eventualmain la decisiun davart la fixaziun dal limit da las grevezzas.

² Sch'igl è evident ch'i dovra ina permissiun per la fatschenta annunziada ed ina tala n'è betg avant maun, refusa l'administratur dal register funsil l'annunzia.

³ Sch'igl exista ina malsegirezza, sche la fatschenta annunziada dovria ina permissiun, inscriva l'administratur dal register funsil l'annunzia en il diari, suspenda però la decisiun davart l'inscripziun en il register funsil fin ch'igl è decidi davart l'obligaziun da dumandar la permissiun ed eventualmain davart la dumonda.

⁴ L'administratur dal register funsil fixescha in termin da 30 dis per inoltrar ina dumonda per obtegnair ina decisiun davart l'obligaziun da dumandar la permissiun u per dumandar la permissiun. Sch'il termin scada senza ch'i vegnia fatg diever dad el u sche la permissiun vegn refusada, refusa el l'annunzia.

Art. 82 Plants da dretg civil, istanza giudiziala

¹ Plants concernent il transferiment da proprietad vi da manaschis u bains funsils agriculs e concernent l'inscripziun e l'extincziun da dretgs da pegn funsils vi da bains funsils agriculs pon er vegnir inoltrads al lieu nua che la chaussa sa chatta.

² Per plants che neschan dal dretg d'ierta vala l'artitgel 538 dal Cudesch civil.

Art. 83 Procedura da permissiun

¹ La dumonda per obtegnair ina permissiun è d'inoltrar a l'autorità chantunala da permissiun (art. 90 lit. a).

² Quella communitgescha sia decisiun a las parts, a l'administratur dal register funsil, a l'autorità da surveglianza chantunala (art. 90 lit. b), al fittadin sco er als titulars da dretgs da cumpra, da precumpra u a tals ch'han il dretg d'attribuziun.

³ Cunter la refusa da la permissiun pon las parts, cunter la concessiun da la permissiun pon l'autorità da surveglianza chantunala, il fittadin sco er ils titulars da dretgs da cumpra, da precumpra u tals ch'han il dretg d'attribuziun far recurs tar l'istanza da recurs chantunala (art. 88).

Art. 84 Decisiun da constataziun

Tgi che ha in interess dign da protecziun po particularmain laschar constatar da l'autorità da permissiun, sche:

- a. in manaschi u in bain funsil agricul è suttames al scumond da partiziun reala, al scumond da parcellaziun, a la procedura da permissiun u al limit da las grevezzas;
- b. l'acquist d'in manaschi u bain funsil agricul po vegnir permess.

Art. 85 Midada dal plan d'utilisaziun

Sch'ina procedura d'examinaziun d'in plan d'utilisaziun en il senn da l'artitgel 21 alinea 2 da la lescha federala dals 22 da zercladur 1979 davart la planisaziun dal territori pertutga er in manaschi u in bain funsil agricul, po in process pendent u ina procedura pendent vegnir suspendi(da) sin proposta d'in participà fin che la zona d'utilisaziun vegn determinada da nov, però sin il pli per tshintg onns.

2. Part: Disposiziuns spezialas

Art. 86 Menziun en il register funsil

¹ En il register funsil èn da menziunar:

- a. bains funsils agriculs en la zona da bajegiar ch'èn suttaless a questa lescha (art. 2);
- b. bains funsils na agriculs ordaifer la zona da bajegiar che n'èn betg suttaless a questa lescha (art. 2);

² Il cussegl federal fixescha las excepziuns da l'obligaziun da far la menziun e reglescha las cundiziuns sut las qualas ina menziun vegn stizzada d'uffizi enor.

Art. 87 Stimaziun da la valur da rendita

¹ La valur da rendita vegn stimada d'in'autorità d'uffizi enor u sin proposta d'in che ha il dretg latiers. En cas d'edifizis u stabiliments planisads po l'autorità far ina stimaziun provisoria.

² La valur da rendita po er vegnir stimada d'in expert; ina tala stimaziun è lianta, suenter ch'ella è vegnida approvada da l'autorità.

³ La stimaziun da la valur da rendita pon pretender:

- a. il proprietari e mintgin da ses ertavels;
- b. mintgin che ha tenor questa lescha il dretg da cumpra u da precumpra vi dal bain funsil u manaschi pertutgà, sch'el pudess exequir ses dretg;
- c. ils crediturs da pegn, tgi che surpiglia garanzias e persunas u instituziuns tenor artitel 76, sch'els dattan u garanteschin in emprést segirà tras in pegn u surpiglian il tschains d'in tal u sche la valur dal bain funsil u dal manaschi s'è midada en consequenza d'eveniments da la natira, da meglieraziuns da terren, d'engrondiment u da reducziun da la surfatscha, da novas construcziuns u modificaziuns d'edifizis, da demoliziun u messa ord funcziun d'in edifizis, da midada d'intent u en consequenza da sumegliantas circumstanzas.

⁴ L'autorità communitgescha la nova valur da rendita al proprietari, al proponent ed a l'administratur dal register funsil.

2. Chapitel: Protecziun giuridica

Art. 88 Recurs a l'istanza chantunala

¹ Cunter ina decisiun a basa da questa lescha (art. 80 al. 1 ed art. 87) poi vegnir fatg recurs entaifer 30 dis tar l'istanza da recurs chantunala (art. 90 lit. f).

² Las decisiuns chantunalas da davosa istanza èn da communitgar al departament federal da giustia e polizia.

Art. 89 Recurs da dretg administrativ al tribunal federal

Las decisiuns da recurs chantunals da davosa istanza sco er las decisiuns dal departament federal da giustia e polizia davart la renconuschientscha d'associaziuns, fundaziuns ed instituziuns chantunals tenor las disposiziuns davart il limit da las grevezas èn suttamezzas al recurs da dretg administrativ tenor l'artitgel 97 da la lescha federala davart l'organisaziun giudiziala.

6. Titel: Disposiziuns finalas

1. Chapitel: Execuziun

Art. 90 Cumpetenzza dals chantuns

Ils chantuns designan las autoritads ch'èn cumpetentas:

- a. da dar ina permissiun tenor ils artitgels 60, 63, 64, e 65;
- b. da contestar decisiuns da l'autoridad da permissiun tenor l'artitgel 83 alinea 3 (autoridad da surveglianza);
- c. da dar ina permissiun tenor l'artitgel 76 alinea 2 per emprests, per ils quals igl è permess da surpassar il limit da las grevezas;
- d. da pretender ina menziun tenor l'artitgel 86;
- e. d'exequir la stimaziun da la valur da rendita u d'approvar quella (art. 87);
- f. da decider davart in recurs (istanza da recurs).

Art. 91 Cumpetenzza da la confederaziun

¹ Il cussegl federal relascha las disposiziuns executivas tar ils artitgels 10 alinea 2 ed 86 alinea 2.

² Decrets chantunals che sa basan sin questa lescha ston vegnir approvads da la confederaziun.

³ Il departament federal da giustia e polizia decida davart la renconuschientscha d'associaziuns e fundaziuns da dretg privat e d'instituziuns chantunals en il senn da l'artitgel 79.

2. Chapitel: Midada ed abrogaziun da dretg federal

Art. 92 Midada da dretg en vigor

1. Il Cudesch civil vegn midà sco suonda:

Art. 613a

¹b. Inventari
agricul

Sche, suenter la mort dal fittadin, in da ses ertavels maina vinavant sulet la fittanza d'in manaschi agricul, po quel pretender che l'entir inventari (muvel, iseglia, provisiuns e.u.v.) al vegnia attribui per la valur d'utilisaziun, tegnend quint da sia part d'ierta.

Art. 616

Abrogà

Art. 617

IV. Bains funsils
1. Surpigliada
a. Valur
d'imputaziun

Bains funsils èn d'imputar als ertavels per la valur commerziala ch'els han il mument da la partiziun da l'ierta.

Art. 619

V. Manaschis e
bains funsils
agriculs

Per la surpigliada e l'imputaziun da manaschis e bains funsils agriculs vala la lescha federala dals 4 d'october 1991 davart il dretg funsil puril.

Art. 619bis-625bis

Abrogads

Art. 654a

III. Proprietad
comunabla
vi da manaschis
e bains funsils
agriculs

Per la dissoluziun da proprietad comunabla vi da manaschis e bains funsils agriculs vala ultra da quai la lescha federala dals 4 d'october 1991 davart il dretg funsil puril.

Art. 682a

e. Dretg da
precumpra vi da
manaschis
e bains funsils
agriculs

Per ils dretgs da precumpra vi da manaschis e bains funsils agriculs vala ultra da quai la lescha federala dals 4 d'october 1991 davart il dretg funsil puril.

Art. 798a

3. Bains funsils
agriculs

Per l'impegnaziun da manaschis e bains funsils agriculs vala ultra da quai la lescha federala dals 4 d'october 1991 davart il dretg funsil puril.

Art. 848

II. Limit da las
grevezzas

¹ Ina brev da rendita sin in bain funsil agricul po vegnir instituida fin a la valur da rendita.

² Il chapital da rendita funsila ch'engrevgia in bain funsil na agricul na po betg surpassar trais tschintgavels da la media tranter la valur da rendita na agricula e la valur dal terren e dals edifizis; las valurs decisivas vegnan eruidas tras ina stimaziun uffiziala reglada da la legislaziun chantunala.

2. Il dretg d'obligaziuns vegn midà sco suonda:

Art. 218

C. Bains funsils
agriculs

Per l'alienaziun da bains funsils agriculs vala ultra da quai la lescha federala dals 4 d'october 1991 davart il dretg funsil puril.

Art. 218bis-218^{quinquies}

Abrogads

3. La lescha federala dals 4 d'october 1985 davart la fittanza agricula vegn midada sco suonda:

Art. 51 al. 1 segunda frasa

¹ ... Il departament federal da giustia e polizia ha il dretg da far recurs.

4. La lescha d'agricultura vegn midada sco suonda:

Art. 81

Abrogà

Art. 93 Abrogaziun da dretg en vigur

Abrogads vegnan:

- a. la lescha federala dals 12 da zercladur 1951 davart il mantegniment dal possess funsil puril;
- b. la lescha federala dals 12 da december 1940 davart la sdebitaziun da bains agriculs.

3. Chapitel: Dretg transitori

Art. 94 Dretg privat

¹ La partiziun d'ierta sa drizza tenor il dretg en vigur il mument da l'avertura da la successiun d'ierta; sche la dumonda per ina partiziun na vegn betg fatga entaifer in onn dapi l'entrada en vigur da questa lescha, vala en mintga cas il dretg nov.

² Proprietad collectiva (cumproprietad u proprietad da cuminanza) che sa basa sin in contract vegn dissolvida tenor il dretg vegl, sche quai vegn pretendì entaifer in onn dapi l'entrada en vigur da questa lescha.

³ In dretg legal u convenziunal sin il gudogn ch'exista gia il mument da l'entrada en vigur da questa lescha, mantegna sia valaivladad er sut il regim dal nov dretg. Uschenavant ch'i nè betg fixà insatge cuntrari tras contract, sa drizzan la scadenza e la calculaziun tenor il dretg, che vala il mument da l'alienaziun. L'attribuziun d'in bain funsil agricul ad ina zona da bajegiar (art. 29 al. 1 lit. c) vala be lur sco alienaziun, sche la decisiun concernent l'incorporaziun en la zona vegn prendida suenter che questa lescha è passada en vigur.

⁴ Per il dretg da precumpra vi da manaschis e bains funsils agriculs vala il nov dretg, sch'il cas da precumpra succeda suenter che questa lescha è passada en vigur.

Art. 95 Ulteriuras disposiziuns

¹ Las disposiziuns da questa lescha davart il scumond da partiziun reala, il scumond da parcellaziun, la procedura da permissiun e davart il limit da las grevezas valan per tuttas fatschentas giuridicas, ch'en vegnidas annunziadas a l'uffizi dal register funsil suenter che questa lescha è passada en vigur.

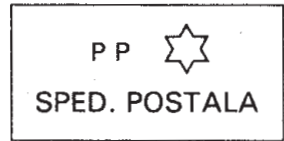
² Proceduras da permissiun e da recurs ch'èn pendentas il mument che questa lescha passa en vigur, vegnan giuditgadas tenor il dretg nov, sche la fatschenta giuridica n'era betg anc annunziada quest mument a l'uffizi dal register funsil.

4. Chapitel: Referendum ed entrada en vigur

Art. 96

¹ Questa lescha è suttamessa al referendum facultativ.

² Il cussegl federal fixescha la data da l'entrada en vigur.

Spediziuns enavos a la
controlla d'abitants da
la vischnanca

Recumandaziun a votantas e votants

Il cussegl federal ed il parlament recumandan a votantas e votants per ils motivs allegads da vuschar ils 27 da settember 1992 sco suonda:

- **GEA** al conclus federal davart la construcziun d'ina viafier svizra tras las Alps (Conclus davart il transit da las Alps NEAT)
- **GEA** a la modificaziun da la lescha federala davart la procedura da l'assemblea federala e davart la furma, la publicaziun e l'entrada en vigur da ses decrets legislativs (Lescha davart las relaziuns tranter ils cussegls)
- **GEA** a la modificaziun da la lescha federala davart l'indemisaziun als commembers da las chombras federalas e davart las contribuziuns a las fracziuns (Lescha davart l'indemisaziun als parlamentariss)
- **GEA** a la lescha federala davart las contribuziuns als custs d'infrastructura da las fracziuns e dals commembers da las chombras federalas (Lescha davart l'infrastructura)
- **GEA** a la lescha federala davart las taxas da bul
- **GEA** a da la lescha federala davart il dretg funsil puril.